

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Jani Keski-Jyrä & Tuomas Kaltiala

LASTEN MEDIATAIDOT SIIRRYTTÄ-
ESSÄ VARHAISKASVATUKSESTA PE-
RUSOPETUKSEEN

Sosiaali- ja terveysala
2018

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Jani Keski-Jyrä ja Tuomas Kaltiala
Opinnäytetyön nimi	Lasten mediataidot siirryttäessä varhaiskasvatuksesta perusopetukseen
Vuosi	2018
Kieli	suomi
Sivumäärä	62 + 2 liitettä
Ohjaaja	Regina Nurmi

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, mitä mediataitoja lapsilla on, kun he siirtyvät päiväkodista peruskouluun, millaisia teknologisia laitteita varhaiskasvattajilla on opetuksessaan käytössä ja miten he käyttävät niitä kasvatustyön tukena. Viimevuosina suuret teknologiset harppaukset ovat muokanneet teknologian käytöstä yhä arkipäiväisemmän taidon. Tämän seurauksena uudet oppiaineet, kuten mediataitojen opettaminen, ovat nousseet varhaiskasvatuksessa ja koulumaailmassa tärkeään asemaan.

Tutkimus tehtiin laadullisena tutkimuksena, ja se toteutettiin haastatteleamalla lastentarhanopettajia ja peruskoulun ensimmäisen luokan opettajia. Haastattelut suoritettiin teemahaastatteluina. Haastattelut pidettiin mahdollisimman avoimina, mutta pitäytyen tietyn teeman ympärillä. Haastatteluihin osallistui viisi henkilöä, kolme lastentarhanopettajaa ja kaksi peruskoulun ensimmäisen luokan opettajaa.

Tutkimuksessa tuli ilmi, että päiväkodissa lapsille luodaan hyvä pohja teknologisten laitteiden hallintaan, niin fyysisen käsittelyn kuin laitteiden teknisen puolen opetteluun. Tämä tukee lasten teknologisia taitoja opetuksen haastavuuden kasvassa peruskoulun puolella.

ABSTRACT

Author	Jani Keski-Jyrä and Tuomas Kaltiala
Title	The Media Skills of Children when Moving from Early Childhood Education to Primary Education
Year	2018
Language	Finnish
Pages	62 + 2 Appendices
Name of Supervisor	Regina Nurmi

The purpose of this bachelor's thesis was to study what kind of media skills children have when they move from kindergarten to an elementary school, what kind of technological equipment the early childhood educators have in their use and how they use them to support their educational work. Huge technological leaps in the recent years have molded the use of technology in to an even more everyday skill. Because of this, new subjects such as teaching media skills have risen to an important status in early childhood education and school world.

This study was conducted as a qualitative research which was executed by interviewing kindergarten teachers and first grade teachers in elementary schools. The interviews were conducted as theme interviews. The interviews were kept as open as possible but by also maintaining a certain theme. Five people participated in the interviews, three kindergarten teachers and two first grade teachers from the elementary schools.

In the study it became clear that the early childhood education creates a good basis for managing technological equipment in physical and technical ways. This supports the children's technological skills in the elementary school as the teaching becomes more difficult.

Keywords	Media education, technology, early childhood education, education
----------	---

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

SISÄLLYS	4
1 JOHDANTO.....	8
2 TUTKIMUKSEN TAVOITE.....	10
3 TEORIATAUSTA.....	12
3.1 Mediakasvatus.....	13
3.2 Media	15
3.3 Monilukutaito.....	17
3.4 Teknologia	18
3.5 Opetussuunnitelmat.....	21
3.6 Lainsäädäntö	23
3.7 Aiemmat tutkimukset.....	23
4 MENETELMÄT.....	26
4.1 Tutkimusmenetelmät.....	26
4.2 Tutkimuksen kohdejoukko.....	27
4.3 Aineiston keruumenetelmä	27
4.4 Aineiston analyysi.....	28
4.5 Eettisyys	30
4.6 Validiteetti.....	31
4.7 Reliabiliteetti.....	31
5 TUTKIMUSTULOKSET.....	33
5.1 Teknologiset laitteet päiväkodissa ja esiopetuksessa.....	33
5.1.1 Teknologisten laitteiden käyttö päiväkodissa ja esiopetuksessa .	35
5.1.2 Teknologian hyödyntäminen arjessa.....	35
5.1.3 Lasten tekniset taidot.....	37
5.1.4 Toiminnan suunnitelmallisuus	38
5.1.5 Onko käyttöä sopivasti?	39
5.1.6 Median rooli varhaiskasvatuksessa	40
5.1.7 Sosiaalinen media varhaiskasvatuksessa.....	41

5.1.8	Yhteistyö päiväkodin ja vanhempien välillä	42
5.1.9	Henkilökunnan koulutus	43
5.2	Teknologiset laitteet peruskoulussa	45
5.2.1	Kuinka usein laitteita käytetään?	46
5.2.2	Miten laitteita hyödynnetään?	46
5.2.3	Opettajien koulutukset	48
5.2.4	Lasten teknologiset taidot	49
5.2.5	Medialukutaito peruskoulussa.....	49
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	52
6.1	Varhaiskasvatuksen tarjoamat mediataidot.....	52
6.2	Lasten teknologisten laitteiden hallinta	53
6.3	Medialukutaito varhaiskasvatuksessa	54
6.4	Medialukutaito koulussa	55
7	POHDINTA.....	56
	LÄHTEET.....	59

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Tutkimuksen pää- ja alatutkimuskysymykset.	11
Kuvio 2. Sosiologi Everett Rogersin listaamat ominaisuudet laitteen yleiseen käyttöönottoon.	20
Kuvio 3. Lasten kannustaminen teknologiseen maailmaan.	22
Kuvio 4. Tutkimuksen toteuttamisen kartoitus.	28
Kuvio 5. Tutkimuksessa haastatellut lastentarhanopettajat ja peruskoulun opettajat	35
Kuvio 6. Päiväkodeissa hyödynnettävät teknologiset laitteet.	36
Kuvio 7. iPad-ajokortin suorittaminen.	40
Kuvio 8. Kotien ja varhaiskasvatushenkilöstön käyttämät yhteydenpito-ohjelmistot.	46
Kuvio 9. Peruskoulussa hyödynnettävät teknologiset laitteet.	49
Kuvio 10. Vähäisemmällä käytöllä olevat teknologiset laitteet peruskoulussa.	50
Kuvio 11. Laitteiden teknologisia sovellutuksia.	51

LIITELUETTELO

Liite 1. Haastattelukysymykset peruskoulun opettajille

Liite 2. Haastattelukysymykset lastentarhanopettajille

1 JOHDANTO

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mitä mediataitoja lapsilla on, kun he siirtyvät päiväkodista peruskouluun.

Koulutuksen näkökulmasta on tärkeää oppia hankkimaan ja hyödyntämään tietoa. Viestintä- ja medialaitteiden, kuten älypuhelinien, tablettien ja tietokoneiden kehitys on lisännyt saatavilla olevaa tietoa huomasti. Tästä syystä oikean tiedon löytämisestä on tullut tärkeä oppimisen aihe. Tiedon käsittelemisen taito on noussut merkittävään asemaan arkielämässä, koulunkäynnissä ja työelämässä.

Mediakasvatus, mediakulttuuri ja medialukutaito ovat jatkuvasti yleistyvempiä termejä myös varhaiskasvatuksen keskuudessa. Medialukutaitoa voidaan käyttää välineenä vastauksien löytöön ja sitä edistetään käyttämällä mediakasvatusta. Mediakasvatuksella pyritään tärkeään kasvatukselliseen tavoitteeseen, eli hyvään elämään. Viettääkseen hyvää elämää yksilön tulee olla kykenevä ja saada mahdollisuus osallistua hänen elämänsä kehittämiseen. Nykyisessä yhteiskunnassa tähän liittyy laaja-alainen suhde mediaan. Vuoden 2016 varhaiskasvatussuunnitelmassa tuodaan vahvasti esille monilukutaidon, ja sen sisältämät medialukutaidon ja teknologisen osaamisen, tarpeellisuus lapsen arjessa sekä kuinka varhaiskasvatuksen tulisi olla tukena niiden kehittämässä. Suunnitelmista huolimatta mediakasvatus ei ole vielä täysin sisäistynyt varhaiskasvatukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuudessa toimitetussa julkaisussa vuodelta 2016 Monimuotoinen mediakasvatus Pekka Mertala (2016, 155) toteaa, että moni varhaiskasvattaja suhtautuu arastellen mediakasvatukseen. Osaltaan epävarmuustekijöiden taustalla näyttävät olevan mediasisältöjen ja -välineiden tuntemiseen ja hallintaan liittyvät tekijät.

Varhaiskasvatuslaki (L540/2018) määrittää varhaiskasvatuksen tavoitteeksi tukea lasten oppimista edellyttävää ja edistävää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista. Nykypäivänä teknologinen osaaminen on merkittävässä roolissa oppimisen kannalta, kun tietokoneet ja tabletit ovat vakiinnuttaneet asemansa luokkahuoneissa.

Tutkimus on kvalitatiivinen tutkimus ja se toteutettiin Vaasan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen parissa. Kohderyhmä tutkimukselle on varhaiskasvatuksesta lastentarhanopettajat ja lastenhoitajat sekä perusopetuksesta luokanopettajat. Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastatteluina, joissa hyödynnetään teemoiteltuja haastattelukysymyksiä.

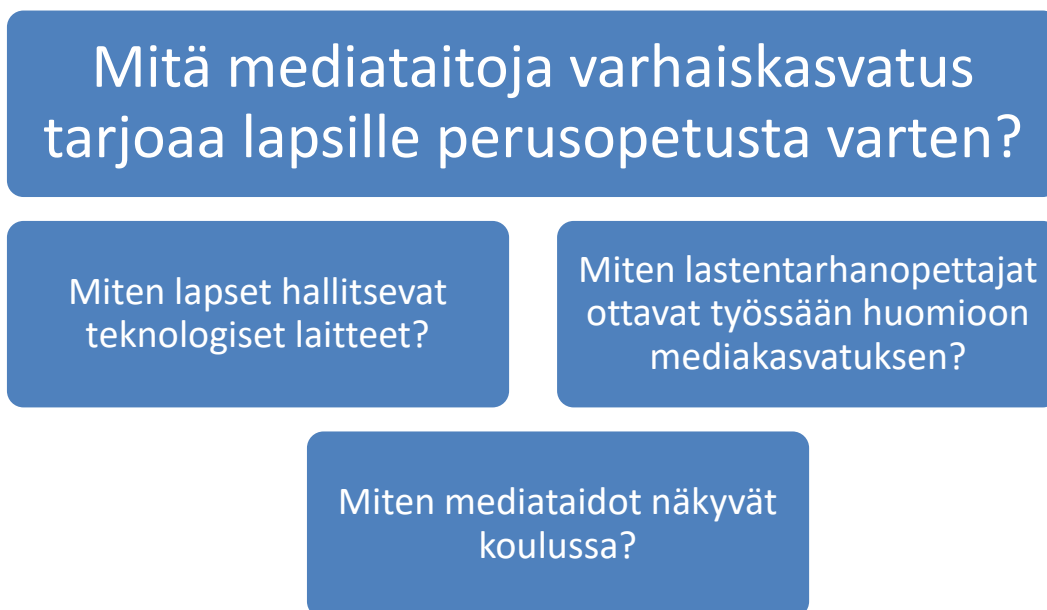
2 TUTKIMUKSEN TAVOITE

Tutkimustehtävänä on selvittää, mitä mediataitoja lapsilla on, kun he siirtyvät päiväkodista peruskouluun. Median ja teknologian käyttö varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa kasvaa huimaa vauhtia sekä sen tärkeyttä tuodaan jatkuvasti enemmän esille. Mediakasvatus ja sen alakäsitteet, kuten medialukutaito tuodaan esille varhaiskasvatus- ja perusopetussuunnitelmassa. Terminä mediakasvatus on suhteellisen uusi ja sen toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa löytyy rajatusti. Suunnitelmissa puhutaan mediakasvatuksen toteuttamisesta ja edistämisestä, joten on syytä lähteä selvittämään vastaako teoria käytäntöä. Mediakasvatuksella tässä tutkimuksessa tarkoitetaan, miten median sisältöjä käsitellään ja tulkitaan varhaiskasvatus- sekä koulumaailmassa. Medialukutaidolla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan kykyä lukea ja ymmärtää mediaa.

Tutkimuksessa selvitetään millä tavoin mediaa ja teknologiaa hyödynnetään varhaiskasvatuksessa. Medialla tutkimuksessa tarkoitetaan joukkotiedotusvälineitä sekä sosiaalista mediaa. Teknologia taas kattaa alleen luokkahuoneissa käytettävät välineet, kuten tabletit, tietokoneet ja mahdollisesti älypuhelimet. Tutkimuksessa keskitytään ainoastaan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen sisältöön, mikä koskettaa joko mediaa tai teknologiaa.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mitä mediataitoja varhaiskasvatus tarjoaa lapsille. Mediataidoilla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan teknologisten laitteiden, kuten älypuhelinien, tablettien ja tietokoneiden hallinnan sekä median tulkintaan liittyviä taitoja.

Perusopetuksessa teknologiset laitteet ovat vakiinnuttaneet asemansa, mutta miten tätä huomioidaan varhaiskasvatuksessa? Näiden tavoitteiden pohjalta nousivat esiin tutkimuksen pää- ja alatutkimuskysymykset. Kuviossa 1 kuvataan tutkimuksen pää- ja alatutkimuskysymykset.

Kuvio 1. Tutkimuksen pää- ja alatutkimuskysymykset.

3 TEORIATAUSTA

Nykyinen yhteiskuntamme on muovautunut mediakulttuuriksi. Mediakulttuurilla viitataan nykykulttuuriimme, missä media on keskeisessä asemassa. Media ja sen teknologinen puoli on tiedonsiirron, sosiaalisuuden ja ajanvieton kannalta keskeisessä asemassa (Nyyssölä 2008, 5). Koulutuksellisesta perspektiivistä on kovin tärkeää, että oppii hankkimaan ja hyödyntämään tietoa. Jatkuvasti kehittyvien viestintä- ja medialaitteiden myötä saatavilla olevan tiedon määrä kasvaa valtavasti, mikä johtaa myös siihen, että tiedon tuottamista ja oikeanlaisen tiedon valitsemista on opeteltava. Tietojen käsittelemisen taito on merkittävä, koska sitä tarvitaan arkielämässä, koulunkäynnissä sekä työelämässä. Media on muodostunut keskeiseksi sosiaalisaation, eli sen kuinka yksilö kasvaa yhteiskunnan jäseneksi, lähteeksi nyky maailmassa koulujärjestelmän rinnalle. Se opettaa meille faktoja, käytösmalleja, arvoja, normeja ja on merkittävä tekijä siinä, kuinka hahmotamme ympäröivää maailmaamme. Media opettaa meille monia asioita, mutta toisin kuin varhaiskasvatus ja perusopetus, se ei ole lainkaan suunniteltua eikä jäsenettyä. (Lemish 2014, 72.)

Median vaikutus arkemme rakenteeseen voi olla suurempi kuin luulemme. Olisi tärkeää katsastaa, minkälainen mediakulttuuri meillä on ja kuinka suhtaudumme siihen. Nämä huomiot koskevat kaikkia ikäluokkia. Vaikuttaa siltä, että median tavanomainen seuraaminen alkaa lapsilla noin kolmevuotiaina, eli niin kutsuttu ”mediapuberteetti” alkaa jo varhaisella iällä. Miten näitä asioita käsitellään lasten ja nuorten kodeissa sekä oppimisympäristöissä? Vanhempien ja kasvatushenkilöstön olisi syytä aluksi käsitellä omaa suhdettaan mediaan. Näiden henkilöiden tulisi pohtia, minkälainen heidän oma kasvatusotteensa on: joutuvatko he etenkin uusien medioiden kanssa moraalisiin paniikkitalanteeseen vai omaavatko he luontevan mediakriittisen luonteen, mikä mahdollistaa medioista nauttimisen ilon. (Merilampi 2014, 9.)

3.1 Mediakasvatus

Mediakasvatus toimii osana lapsen kasvatusta. On aikuisten tehtävä suojata lasta median mahdollisilta haitoilta, mutta samalla antaa lapselle mahdollisuus nauttia median tarjoamista kokemuksista. Aikuisen tehtävä on olla lapsen tukena ja ohjata tätä median käytössä sekä auttaa lasta tämän mediataitojen kehittämisessä. Lapsella on osallaan oikeus saada mediakasvatusta ja mahdollisuus toteuttaa hänen oikeuksiaan myös mediakulttuurissa sekä digitaalisissa ympäristöissä. Media antaa lisäksi myös paljon mahdollisuuksia aikuisen ja lapsen välisen suhteen vahvistamiseen. (MLL 2018.)

Mediakasvatuksessa on lähtökohtaisesti tarkoitus olla edistämässä mediakulttuurissa tarvittavia mediataitoja, joita kuvataan nykypäivänä perusvalmiuksiksi tai kansalaistaidoiksi. Mediakulttuuri on nykypäivänä laajasti mukana yksilöiden oman identiteetin rakentumisessa. (Erola 2012, 5.) Yhteiskunnan kehittyminen ja käsitys ihmisistä muuttuvat yleensä yhdessä. Nämä kaksi sisältävät myös yhteyden kasvatukseen ja opetukseen muovaamalla ajankohtaisia muutoksia ja käsitystä siitä, minkälaista opetusta lapsille pitäisi tarjota. Nykyinen informaatioteknologia kehittyy suurin harppauksin ja koulumaailmassa puhutaankin jo digiloikasta. Suuret muutokset muodostavat kasvatustyöhön ja sen ammattihenkilöille uudenlaisia vaatimuksia.

Mediakasvatuksella viitataan opetusalaan, missä opetellaan havainnollistamaan ja tarkastelemaan median vaikutuksia ja sisältöä. Mediakasvattajien tehtävät ovat haasteelliset. Mediakasvattajien pitäisi omata tieto viestinnän teoriasta ja käytännöstä sekä osata niiden lisäksi samat asiat kasvatustieteiden puolelta. Tämän ongelmanratkonnin kiehtovuus kietoutuu siihen, että viestintätutkimus on sovellettavissa oleva tieteenala, mikä risteilee tiedotusopin, mediatieteiden ja -taiteiden, informaatiotutkimuksen, kieli- ja kirjallisuustieteiden, kulttuurintutkimuksen, yhteiskuntatieteiden ja käyttäytymistieteiden välimaastossa. Samanaikaisesti kasvatustiede on sovellettavissa, mikä lisää aikaisemmin mainittuihin kehityspsykologisen näkökulman. (Merilampi 2014, 29.)

Erään näkökulman mukaan mediakasvatus on tapa kehittää lasten luovuutta tarjoamalla heille uuden alustan, missä toteuttaa luovuuttaan ja ilmaista itseään. Toinen näkökulma taas korostaa sitä, kuinka mediakasvatuksella ja medialukutaidolla tarjotaan lapsille mahdollisuus tuoda omaa ääntään esiin, tavoitella sosiaalisia ja poliittisia tavoitteita ja edistää erityisesti niiden lasten asemaa, jotka ovat sosiaalisesti heikommassa asemassa. Jotkut taas näkevät mediakasvatuksen juurikin median kulutuksen kannalta keskeiseksi, sillä heidän näkemyksensä mukaan se opettaa lapsille kriittistä näkökulmaa, jonka avulla he kykenevät kyseenalaistamaan valtavirtaviihdettä sekä nykyistä sosiaalista järjestystä. Erilaisista mediakasvatusta koskevista näkökulmista huolimatta nämä viisi periaatetta on jokaisen näkökulman taustalla:

1. Median viestit on suunniteltu eivätkä ne välttämättä vastaa todellisuutta.
2. Viestit on luotu tietyssä asiayhteydessä, ja niiden taustalla on aina taloudelliset, sosiaaliset, poliittiset, historialliset, kulttuuriset tai esteettiset vaikuttimet.
3. Median viestien tulkinta koostuu aina viestin tulkitsijan, itse viestin sekä kulttuurisen kontekstin yhtälöstä.
4. Erilaiset mediaviestit välittävät sisältöään useilla symbolijärjestelmillä, -muodoilla sekä tavoilla.
5. Erilaiset esitystavat mediassa vaikuttavat meidän käsityksemme omasta sosiaalisesta todellisuudestamme.

Kaikki nämä viisi periaatetta ovat keskeisiä myös mediatutkimuksessa. Näiden kaikkien periaatteiden omaksuminen ja hyödyntäminen tulkinnassa, kritiikissä ja mediaviestien luonnissa on elämän mittainen prosessi. (Lemish 2014, 196.)

Varhaiskasvatusmaailmassa media voi toimia työkaluna aikuisten ja lasten suhteen vahvistamisessa sekä kodin ja hoitopaikan välisen vuorovaikutuksen helppo-

tuksena. Lapsille tärkeän viitekehyksen tarjoaminen heidän mediakokemustensa jäsentämiseksi ja medialukutaidon kehittymiselle on aikuisten tehtävä. Lasten kasvatuksessa mukana olevien ammattilaisten näkemykset ja tuki ovat myös keskeisessä asemassa. (MLL 2018.)

Kodilla on suuri rooli mediakasvattajana, mutta lapsille myös varhaiskasvatus ja koulumaailma ovat tärkeitä tekijöitä mediakasvatuksessa. Mediataitojen suhteen kodilla ja kasvatushenkilöstöllä on yhteinen kasvatusvastuu. Perusopetuksen opetussuunnitelman ja varhaiskasvatussuunnitelman uusiin perusteisiin on lisätty velvoite kouluille ja päiväkodeille opettamaan uuden monilukutaidon osaamisalueen kautta suunnitelmallista ja tavoitteellista mediakasvatusta. Tästä syystä kasvatusorganisaatiot eivät voi jättää mediakasvatusta opettajien tai varhaiskasvattajien mielenkiinnon varaan. Ammattikasvattajilla tulisi lisäksi olla taito tukea vanhempia heidän lastensa mediakasvatuksessa. Jakamalla kasvatusvastuu kodin ja muun kasvatusmaailman kanssa kyetään tukemaan lasten monipuolisia mediataitoja sekä vahvistamaan heidän mediasuhdettaan. (Huhtanen 2016, 20.)

3.2 Media

Medialla tarkoitetaan viestintäkanavia, laitteita ja sisältöjä. Medialla ei ainoastaan tarkoiteta tabletteja tai pelejä, vaan siihen lukeutuu paljon muuta, kuten: lehdet, kirjat, mainokset, musiikki, televisio, internet sekä videot. Media viittaa viestinnässä käytettyihin välineisiin ja viestien sisältöihin. Palvelut, sovellukset ja lisäksi oheistuotteet kuten lelut, vaatteet ja hahmot ovat mediaa. Mediaa kyetään tarkastelemaan myös sen käyttötapojen perusteella. Media on merkityksiä tarjoava rakenne, esityksiä, tulkitsemista ja käyttötapoja. Media välittää viestejä ja sen avulla jaetaan tapahtumia. Media tapahtuu ihmisten välissä ja tuo esiin tunteita. Tärkeä asia mediakulttuurissa on, että se vahvistaa lapsien tunnekykyjä ja taitoja tulla toimeen toisten ihmisten kanssa. (Valkonen 2017, 6.)

Mediasta, viestintäteknologiasta ja internetistä on muovautunut nykylasten ja lapsiperheiden arki. Median käytöllä lapset tavoittelevat viihdykkeitä ja ajankulua

sekä ylläpitävät sosiaalisia suhteita. Kuvaohjelmien ja elokuvien katselemisen lisäksi lapset käyttävät mediaa useisiin eri tarkoituksiin, kuten pelien pelaamiseen, musiikin kuunteluun sekä valokuvaukseen. Lasten median käytössä on eroja, joten sitä ei voi ilmaista yhtenäisenä joukkona. Lapsille oma mediamaku alkaa kehittyämään 3-4 vuoden ikäisinä. Alle kouluikäisillä tytöillä ja pojilla on havaittavissa eroja mediasuhteissa. (Huhtanen 2016, 7.)

Mediasta löytyy sisältö mediakasvatuksessa käytettäviin työmenetelmiin ja mediataitojen harjoittamiseen. Sanalla media ei pelkästään tarkoiteta teknologiaa ja viestimisvälineitä, vaan ympäristössä on nähtävissä monenlaista mediaa. Yksi tapa erotella median osa-alueet on Inkisen (2005, 12) tapa erotella käsitteinä toisistaan mediasisältö, mediatekniikka ja mediasisältö. Mediana käsitetään alustavasti mediasisältö, mitä tuodaan esiin mediatekniikan avulla. Toisena käsitteenä käytetään mediatekniikkaan kuuluvat laitteet, kuten televisio ja tietokone. Näiden lisäksi sanoma- ja aikakauslehdet ovat myös mediatekniikkaan kuuluvia median julkaisukanavoita. Kolmantena käsitteenä käytetään medialähteitä, joita ovat median tuottajat, toimijat ja tutkijat, jotka ovat mukana julkaisemassa mediaa. (Erola 2012, 5.)

Opiskelu ja oppiminen vaatii pitkäjänteisyyttä, itsekuria ja kykyä hahmottaa asioita pidemmällä tähtäimellä. Tällaiset asiat vaativat työtä ennen kuin ne palkitsevat. Media on tämän keskeisen taidon kannalta varsin haastava tekijä. Opiskelun, koulutehtävien ja esimerkiksi kirjan lukeminen vaativat itsekuria, kykyä omistautua ja keskittyä tehtävään, joka ei palkitse heti. Media taas toimii lähes täysin päinvastoin. Media, oli kyse sitten television katselusta, videopelien pelaamisesta tai pikaviestittelystä, tarjoaa palkinnon lähes samantien, eikä se vaadi panostusta. Media voi tarjota emotionaalisen reaktion ja tyytyväisyyden tunteen ilman minkäänlaista panostusta median kuluttajalta. (Lemish 2014, 76.)

Median rooli nyky-yhteiskunnassa on niin merkittävä, ja se vie yhä isomman osan myös lasten arjesta, joten sen huomioiminen niin varhaiskasvatuksessa kuin perusopetuksessa on ensiarvoisen tärkeää.

3.3 Monilukutaito

Monilukutaidolla saa valmiudet tiedon, väitteiden ja mielipiteiden arviointiin sekä tarpeen vaatiessa niiden haastamiseen. Keskusteluissa ei jää syrjään ja oppii toimivaan viisaasti ja vastuullisesti. Ihminen ymmärtää heikosti ympäristöään ilman monilukutaitoa. Tällöin yksilön ymmärrys ja ajattelu vaihtuu nopeasti jäykkiin uskomuksiin ja yksilön maailmankuva kapenee. (Monilukutaito 2017.)

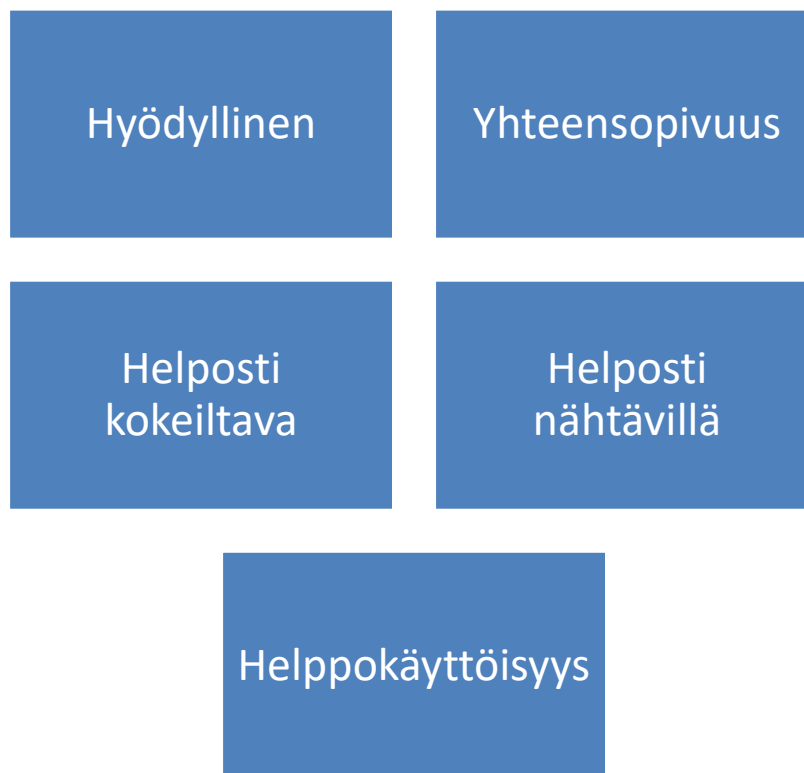
Monilukutaito tarkoittaa eri viestien tulkitsemista ja viestien tuottamisen taitoa. Se on kiinteästi liitoksissa ajattelun ja viestinnän taitojen kanssa sekä yksilön kykyyn tietojen hankkimiseen, muokkaamiseen, tuottamiseen, esittämiseen, arvioimiseen ja arvottamiseen eri ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa kyetään tuottamaan ja esittämään sanallisesti, kuvallisesti, numeerisesti tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito pitää sisällään eri lukutaitoja. Eri lukutaitoihin kuuluvat peruslukutaito, numeerinen lukutaito, kuvallukutaito ja medialukutaito. Laaja tekstikäsitys liittyy monilukutaitoon. Sen mukaan teksti voi olla kirjoitettua, puhuttua, audiovisuaalista tai digitaalista. Monilukutaidon osa-alueet ovat tärkeitä perustaitoja yksilön vuorovaikutuksen kannalta. Monilukutaito kehittää perustan muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon oppiminen ja siinä kehittyminen saa perustansa jo varhaisiällä ja jatkuu sitä kautta koko elämän. Esiopetuksen tehtävänä on yhteistyössä huoltajien kanssa lasten monilukutaidon kehittymisen tukeminen. (Peda 2014.)

Monilukutaidon pohjan luominen tuodaan esille vuoden 2016 varhaiskasvatussuunnitelmassa. Monilukutaito on luokiteltu yhdeksi osaamisen laaja-alaiseksi osa-alueeksi valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Tarkoituksena on vahvistaa ja kehittää jatkumona varhaiskasvatusiässä opittua osaamista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien mukaisesti niiden kasvatus- ja koulutustyössä. Tällöin nämä osaamisalueet kulkeutuvat lapsella mukana hänen kasvussa ja kehityksessään lapsesta nuoreksi. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2016, 22.)

Lapset tarvitsevat taitoja erilaisten viestien tulkitsemiseen ja tuottamiseen. Esiopeutus kannustaa lapsia hankkimaan tietoa eri keinoin ja ohjaa lasta hyödyntämään useita tiedonlähteitä, kuten kirjoja, lehtiä ja internetiä. Lapsia kannustetaan etsimään tietoa digitaalisia laitteita hyödyntäen. Lapsia opetetaan kysymään ja käsittelemään saamaansa tietoa. Näin herätetään lasten uteliaisuus ja tiedonjano sekä taito kriittiseen ajattelutapaan. Lapsilla nousee kiinnostusta ympäristöön saadessaan vastauksia esittämiinsä kysymyksiin. Lapsilähtöisyys ja lapsille ajankohtaiset sekä kiinnostavat aiheet tuodaan esiin monilukutaidon opettamisessa. Tarvittaessa käsitellään myös ikäviä ja lapsia puhuttavien uutisten herättämiä kysymyksiä. (Peda 2016.)

3.4 Teknologia

Teknologia on muodostunut osaksi lähes jokaista elämän osa-aluetta, mutta päiväkodeissa ja luokkahuoneissa teknologia on löytänyt tiensä varsin hitaasti ja pienin askelin. Teknologisia laitteita on kyllä ollut käytössä päiväkodeissa ja kouluissa jo pidemmän aikaa. Kuitenkin vasta viime vuosina ne ovat alkaneet saada entistä enemmän jalansijaa osana opetusta. Ferster nostaa esiin sosiologi Everett Rogersin (1995) siitä, millaisia ominaisuuksia teknologialla tulee olla, että se otetaan yleiseen käyttöön. Rogersin tutkimuksissa selvisi, että mikäli laite on hyödyllinen, soveltuu hyvin muiden nykyisten metodien joukkoon, helposti kokeiltavissa, helposti nähtävillä sekä helppokäyttöinen, otetaan se todennäköisemmin käyttöön. Nämä kriteerit täyttävät laitteet ovat aiemmin olleet varsin harvassa, mutta viime vuosien aikana tällaisia laitteita on tullut markkinoille entistä enemmän, ja tämän myötä ne ovat löytäneet tiensä myös opetuskäyttöön. (Ferster 2014, 8.) Kuviossa 2 kuvataan teknologisten laitteiden ominaisuuksia, mitkä johtavat yleiseen käyttöönottoon.

Kuvio 2. Sosiologi Everett Rogersin listaamat ominaisuudet laitteen yleiseen käyttöönnottoon.

Jyväskylän yliopiston Peda.net-verkkopalvelussa (2017) nostetaan esille se, että tieto- ja viestintäteknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä ja, että varhaiskasvatuksessa käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksen mukaisella tavalla. Myös lapsilla itsellään olevia leluja sekä tieto- ja viestintäteknologisia laitteita hyödynnetään järjestäjän määrittämällä tavalla.

Teknologian käyttö on lapsilähtöistä, ja onkin tärkeää, että lapsi itse tutkii, tutustuu ja rakentaa erilaisilla välineillä ja materiaaleilla (ks. Kuvio 3). Teknologiseen maailmaan kuuluu kaikki ihmisen tuottama - lähtien lapsen tekemästä pienestä esineestä aina monimutkaisimpaan huippu-teknologian tuotteeseen. (Peda 2017.)

Tavoitteena on:

1. Kannustaa lapsia tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan
2. Ohjata lapsia havainnoimaan ympäristön teknologiaa
3. Ohjata lapsia keksimään omia luovia ratkaisuja
4. Rohkaista lapsia tekemään kysymyksiä, etsimään yhdessä vastauksia ja tekemään päätelmiä (Peda 2017).

Kuvio 3. Lasten kannustaminen teknologiseen maailmaan.

Lapsille tarjotaankin esimerkiksi mahdollisuuksia rakennella eri materiaaleista sekä kokeilla erilaisten laitteiden toimintaa sekä toteuttaa omia ideoitaan, ja lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Yhteistä tekemistä korostetaan, ja pulmia ratkotaan yhteistuumin ja onnistumisista iloitaan myös yhdessä. Tällaisella toiminnalla pyritään siihen, että lapsi omakohtaisten kokemusten perusteella ymmärtää sen, että teknologia on ihmisen toiminnan aikaansaamaa. Toiminnassa pyritään hyödyntämään omasta ympäristöstä löytyviä teknologisia ratkaisuja, kuten leluja ja niiden periaatteiden tutkimista. (Peda 2017.)

Oppimistilanteet eivät ole ainut tilanne, missä teknologiaa hyödynnetään, vaan myös dokumentointi tilanteissa teknologia on varsin keskeisessä osassa. Tämän lisäksi teknologian käyttöä toteutetaan valmiiden oppimispelien ja -ohjelmien muodossa. (Peda 2017.)

3.5 Opetussuunnitelmat

Mediakasvatus on opetussuunnitelmien teoreettiselta pohjalta vaikea termi. Ongelmatilanne tulee esille viestinnän jatkuvasta voimakkaasta kehitymisestä ja muuttumisesta. Median opetus toteutuu kuitenkin parhaiten kasvatuksen ehdoin, ei niinkään pelkän median tai mediateknologian.

Vuonna 2016 käyttöön otetussa peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa siirryttiin pois perinteisistä aihekokonaisuuksista, sillä niiden toteutus ei ollut toivottulla tasolla. Vanhoista aihekokonaisuuksista siirryttiin seitsemään laaja-alaiseen osaamisalueeseen, mitkä sisältävät kaikkien edellisten oppiaineiden tavoitteet. Mediakasvatus on sisällytetty kahteen osaamisalueeseen, monilukutaitoon sekä tieto- ja viestintäteknologiaan.

Mediakasvatuksen toteutumiseksi keskeisimmät oppiaineet ja niiden yhteistyö mediakasvatuksen kanssa ovat: äidinkieli, historia, yhteiskuntaoppi, kuvataiteet ja musiikki. Näiden lisäksi olisi tärkeää löytää olennainen ja jännevä yhteys tieto- ja viestintäteknikan sekä monilukutaidon välille. (Merilampi 2014, 123.)

Monilukutaidolla tarkoitetaan viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Monilukutaitoon sisältyy monenlaisia lukutaitoja, joista yksi on medialukutaito. Tähän liittyy myös laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan tekstit voivat olla kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Nämä taidot ovat keskeisiä niin ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa kuin yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa. Tätä toteutetaan kannustamalla lapsia tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä, joiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja tutustutaan niiden herättämiin tunteisiin ja ajatuksiin. Monilu-

kutaitoiseksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille suunnattuja kulttuuripalveluita.

Tieto- ja viestintä teknologia on tärkeässä osassa ihmisten arjessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävänä on edistää tieto- ja viestintäteknologista kehittymistä yhdessä kotien kanssa. Esiopetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja. (Esiopetussuunnitelman perusteet 2014, 18.) Teknologian hallinta on sisällytetty esiopetussuunnitelmassa myös arjen taitoihin. (Esiopetussuunnitelman perusteet 2014, 17.) Tätä toteutetaan kokeilemalla lasten kanssa teknologisia ratkaisuja ja harjoittelemalla laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä. (Esiopetussuunnitelman perusteet 2014, 18.) Esiopetuksessa on suunnitelman mukaan tarkoitus käyttää ja soveltaa tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksen mukaisella tavalla. (Esiopetussuunnitelman perusteet 2014, 24.) Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että oppimisympäristössä on tarpeeksi mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. (Esiopetussuunnitelman perusteet 2014, 28.)

Esiopetussuunnitelmassa nostetaan esille tavoite herättää lasten kiinnostusta yhteiskunnallisiin asioihin. Tähän pyritään toteuttamaan keskustelemalla lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista, tutustumalla mediaan ja kokeilemalla median tuottamista leikinomaisesti sekä pohtimalla mediatarjonnan sisältöä ja todennukaisuutta lasten kanssa. (Esiopetussuunnitelman perusteet 2014, 35.) Tieto- ja viestintäteknologia on nostettu myös osaksi kielellisiä taitoja (Esiopetussuunnitelman perusteet 2014, 32.) Tämä näkyy käytännössä niin, että lasten lukutaidon kehittymistä tuotetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittami-

seen ja omien tekstien tuottamiseen teknologian avulla (Esiopetussuunnitelman perusteet 2014, 33.)

3.6 Lainsäädäntö

”Kuvaohjelmien tarjoamisen valvontaa ja kansallista mediakasvatuksen koordinaointia ja edistämistä varten on Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus, joka on opetus- ja kulttuuriministeriön alainen” (L711/2011).

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen tehtävänä on kuvaohjelmalain (L710/2011) lisäksi kehittää mediakasvatusta, lasten median käyttö taitoja ja kehittää lapsille turvallista mediaympäristöä yhteistyössä eri viranomaisten ja toimialojen kanssa. Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus toimii asiantuntijana lasten mediaympäristöjen kehittämisessä ja kehittää toimialan tutkimuksia seuraten samalla kansainvälistä kehittymistä. Mediakasvatus- ja kuvaohjelma keskus toimii tiedonvälittäjänä lapsia ja mediaa koskevista asioista sekä hoitaa muita sille lain mukaan määrättyjä tehtäviä, joita laki, valtioneuvosto tai opetus- ja kulttuuriministeriö sille erikseen asettaa (L711/2011).

Varhaiskasvatuslaissa (L19.1.1973/36) määritetään varhaiskasvatuksen tavoitteeksi tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista. Nykypäivänä teknologinen osaaminen on merkittävässä roolissa oppimisen kannalta, kun tietokoneet ja tabletit ovat vakiinnuttaneet asemansa luokkahuoneissa.

3.7 Aiemmat tutkimukset

Anne-Mari Erola (2012, 2) Tampereen yliopistosta on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan mediakasvatusta varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Erolan tutkimus sivuaa tämän opinnäytetyön aihetta varsin läheltä ja sen tutkimusmenetelmät ovat myös samantapaiset. Tutkimuksessa selvisi, että mediakasvatusta pidetään tärkeänä ja ajankohtaisena kasvatustehtävänä varhaiskasvatuksessa. Käytännössä

tätä on toteutettu tutkimuksen mukaan kahdella tavalla: projekteina, joissa tuotetaan mediaesityksiä sekä keskusteluina, jotka syntyvät arjen tilanteista.

Ila Hannila (2016, 2) Jyväskylän yliopistosta on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan tablettilaitteiden hyödyntämistä esiopetusryhmissä. Hannilan tutkimus sisältää samoja elementtejä kuin tämä opinnäytetyö, mutta käytössä olleet tutkimusmenetelmät ovat kuitenkin olleet erilaisia. Molemmissa tutkimuksissa paneudutaan sähköisten laitteiden hyödyntämiseen esiopetuksessa. Hannilan tutkimuksessa selvisi, että lastentarhanopettajat kokivat tablettilaitteet esiopetuksessa lapsia motivoivaksi välineeksi, joka laajensi esiopetuksen sisältöjä. Suurimmiksi ongelmiksi tablettien käytössä osoittautui itse laitteiden vaikeakäyttöisyys sekä työntekijöiden koulutuksen puute sekä heikot omat taidot. Tutkimuksen mukaan lastentarhanopettajat olivat kuitenkin innokkaita oppimaan uutta ja kaipasivat lisäkoulutusta laitteiden käyttöön.

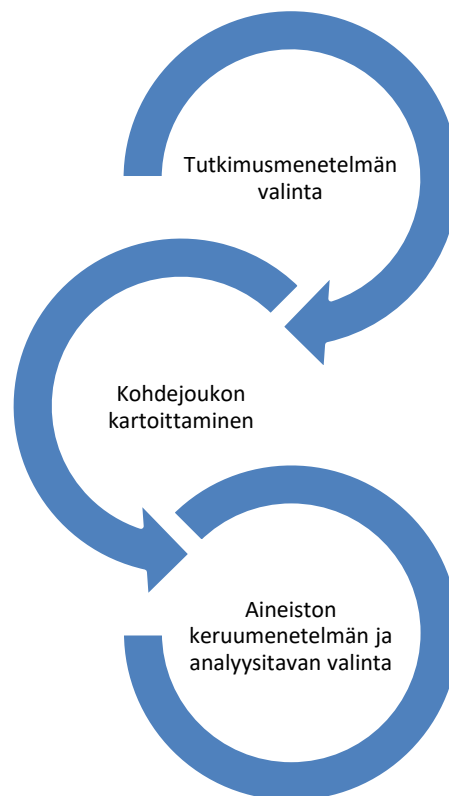
Jenni Paajanen (2016) Helsingin yliopistosta on käsitellyt pro gradu -tutkielmassaan alakoulun opettajien kokemuksia mediakasvatuksesta. Tutkimuksessa kävi ilmi, että myös opettajat olivat epävarmoja omista mediataidoistaan, ja kaipasivatkin selkeää ja yksinkertaista opasta mediakasvatuksen tueksi. Mediakasvatuksen sisällyttäminen opetukseen koettiin myös hankalaksi, ja se toteutui lähinnä muiden oppiaineiden ohessa. Tutkimuksen johtopäätöksenä oli, että mediakasvatus ei toteudu luokahuoneissa kokonaisvaltaisesti.

Ching-Ting Hsin, Ming-Chaun Li ja Chin-Chung Tsai (2014, 91-93) ovat tutkineet teknologian vaikutusta oppimiseen. Heidän tutkimuksessaan selvisi, että teknologian vaikutus lasten oppimiseen on ehdollista. Heidän havaintojensa mukaan lasten ja teknologian välillä on vastavuoroinen vuorovaikutus, jossa aikuiset toimivat välittäjinä. Lasten kohdalla oppimiseen vaikuttavat lapsen ikä, kokemus ja aika laitteiden parissa sekä lapsen sukupuoli. Aikuisten rooli lasten oppimisen kannalta on keskeinen. Lapset oppivat enemmän käyttäessään teknologiaa, kun aikuiset tarjosivat turvallisen tilan oppia, kannustivat heitä osallistumaan keskusteluun, osallistivat heidät muodostamaan teknologian käytön tavoitteita ja ylläpi-

tivät vuorovaikutusta aikuisten, lasten ja teknologisten laitteiden välillä. Myös aikuisten positiivinen tai negatiivinen suhtautuminen vaikutti merkittävästi siihen, kuinka hyvin lapset oppivat hyödyntämään teknologiaa. Tutkimuksen mukaan suurimmat vaikuttimet teknologian kannalta lasten oppimiseen ovat: miten laitteiden mekanismit - kuten käyttöjärjestelmä ja ulkoasu - on suunniteltu, millaisten opetusmetodien kautta teknologiaa hyödynnetään sekä se millaista sisältöä teknologia tarjoaa.

4 MENETELMÄT

Tämä kyseinen tutkimus lähti liikkeelle tutkimuksen toteuttamisen kartoittamisella ja valitsemalla tutkimusmenetelmät (ks. Kuvio 4). Lopulta tutkimuksessa päädyttiin seuraavanlaiseen toteuttamistapaan:

Kuvio 4. Tutkimuksen toteuttamisen kartoitus.

4.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus on toteutettu laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus tarkoittaa mitä tahansa tutkimusta, jonka avulla pyritään pääsemään lopputulokseen ilman tilastollisia menetelmiä tai muita määrällisiä keinoja. Tällainen tutkimus luottaa sanoihin ja lauseisiin tilastojen sijaan. (Kananen 2014, 18.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tavoitteena on ilmiön kuvaami-

nen ja tulkinnan antaminen. Pyrkimyksenä on ymmärtää ilmiötä, ja kvalitatiivinen tutkimus tarjoaa mahdollistaa tämän ja tarjoaa mahdollisuuden ilmiön syvälliseen ja rikkaaseen kuvaamiseen ja selittämiseen. Laadullinen tutkimus poikkeaa määrällisestä tutkimuksesta erityisesti siinä, että laadullisessa tutkitaan yhtä ilmiötä, kun taas määrällisessä tutkimuksessa tutkitaan tapausten joukkoa. Laadullisen tutkimuksen tulos ei ole myöskään yleistettävissä samalla tavalla kuin määrällinen tutkimus, sillä se pätee vain tutkimuskohteen osalta. Laadulliseen tutkimuksessa keskeisessä roolissa on tutkijan ja tutkittavan suora kontakti, kun tutkijat jalkautuvat työkentälle, kun taas määrällisessä tutkimuksessa luotetaan kyselyihin ja muihin määrällisesti mitattaviin tutkimustapoihin. (Kananen 2014, 19.)

4.2 Tutkimuksen kohdejoukko

Tutkimus on toteutettu yhteistyössä Vaasan kaupungin varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa. Haastatteluita toteutetaan Vaasan alueella neljässä päiväkodissa ja kahdessa peruskoulussa.

Haastattelun kohdejoukoksi pyrittiin saamaan kahdeksan henkilöä – neljä lastentarhanopettajaa sekä neljä peruskoulun opettajaa – mutta aikataulujen yhteensovittaminen tuotti ongelmia, ja haastateltavia oli lopulta viisi – kolme lastentarhanopettajaa sekä kaksi peruskoulun opettajaa.

4.3 Aineiston keruumenetelmä

Tutkimuksen materiaali on kerätty haastattelemalla viittä henkilöä - sekä lastentarhanopettajia että peruskoulun opettajia. Haastattelut on suoritettu teemahaastatteluina. Tällä tarkoitetaan haastattelua, joka ei etene tarkkojen, yksityiskohtaisten raamien mukaan vaan väljemmin keskittyen ennalta määrättyihin teemoihin. Haastatteluissa on apuvälineenä ennalta suunniteltuja kysymyksiä, mutta ne ovat vain tukena, eivätkä täten määritä keskustelun kulkua. Aihepiirit ja teemat ovat kaikille haastateltaville samat, mutta niissä liikutaan joustavasti tilanteen mukaan. Haastattelutilanne yritetään pitää mahdollisimman avoimena, mutta pitäytyen kuitenkin tietyn teeman ympärillä. Teemahaastattelu ottaa huomioon sen, että ihmis-

ten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48.) Tarkasti suunniteltujen kysymysten sijaan käytössä on pienet muistiinpanot ja apukysymyksiä. Tarkoitus on kuitenkin keskittyä keskustelemaan. Teemakeskeisyyden vuoksi haastateltavat valitaan tarkkaan harkiten. Teemahaastattelu edellyttää syvällistä perehtymistä aiheeseen, jotta haastattelu voidaan keskittää juuri oikeisiin teemoihin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tutkimuksessa on pyritty saamaan haastateltavaksi kahdeksan henkilöä - neljä lastentarhanopettajaa ja neljä peruskoulun opettajaa. Haastatteluiden pohjaksi luodaan runko, joka sisältää teemoja sekä tukikysymyksiä, joiden pohjalta ohjataan keskustelua. Tämän rungon avulla saamme käytyä ennalta sovitut teemat sekä jättämme tilaa avoimelle keskustelulle. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 66.) Tämä runko lähetetään haastateltaville ennakkoon, että he saavat tutustua teemoihin etukäteen.

Teemoiksi haastatteluissa nostimme median merkityksen muutoksen niin yhteiskunnassa, varhaiskasvatuksessa kuin perusopetuksessa sekä teknologian lisääntymisen mukana tulleet muutokset kasvatustyössä.

4.4 Aineiston analyysi

Tutkimusta toteuttaessa voidaan käyttää joko induktiivista eli aineistolähtöistä päättelyä tai abduktiivista eli teorialähtöistä päättelyä. Tätä materiaalia on lähdetty purkamaan induktiivisesti, eli tutkimuksen pääpaino on aineistossa, eikä niinkään jo olemassa olevassa teoriassa. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 136.) Tutkimuksen aineiston analyysin ensimmäinen vaihe on litteroida haastattelumateriaali. Litteroinnilla tarkoitetaan haastatteluiden äänitallenteiden kirjoittamista puhtaaksi (Hirsjärvi & Hurme 2008, 139.) Teemahaastattelun tuoman keskustelun avoimuuden ja vapauden vuoksi, litteroinnin ohella suoritetaan aineiston pelkistämistä, missä tutkimuksen kannalta epäoleellisia asioita karsitaan pois aineistosta. Rajaukset tehdään kuitenkin huolellisesti ja tarkkaan harkiten, ettei mitään tutkimuk-

sen kannalta oleellista jää huomioimatta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2018.)

Litteroinnin jälkeen aineisto teemoitellaan, jolloin vastauksia jäsenellään, ja tällä tavalla luodaan pohja millä vertailla aineiston osia toisiinsa. Teemoittelu avaa aineistoa korostamalla toistuvia ilmiöitä ja havaintoja. Teemoittelu toteutetaan hyödyntäen haastatteluissa pinnalle nousseita ilmiöitä sekä tutkimusongelmia sekä haastatteluiden teemoja avuksi käyttäen. Teemoittelun jälkeen aineisto järjestellään uudelleen teemoittelun myötä syntyneiden teemojen mukaisesti. Tässä vaiheessa teemoja pilkotaan ja yhdistellään uusiksi teemoiksi. Kun teemoittelu ja järjestely on suoritettu, aletaan etsiä eri teemojen välisiä säännönmukaisuuksia ja samankaltaisuuksia. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 173.) Aineisto jaetaan erikseen lastentarhanopettajien ja peruskoulun opettajien vastauksiin, joiden väliltä etsitään sekä yhteneviä että poikkeavia näkemyksiä. Nämä vastaukset tyypitellään ja ryhmitellään yhdistävien piirteiden mukaan.

4.5 Eettisyys

Tutkimuksen eettisyys on varmistettu siten, että tutkimuksen toteuttaminen on aloitettu vasta sitten, kun sitä varten anottu tutkimuslupa on myönnetty. Tutkimuksen aikana tehtäviin haastatteluihin on pyydetty ensin lupa ja haastateltavilta on hankittu tietoinen suostumus haastatteluun. Tutkimuksen haastattelut on suoritettu anonymisti siten, että haastateltavien henkilöiden tai työyksiköiden nimiä ei ole mainittu. Työssä haastateltaviin viitataan lastentarhanopettajina, varhaiskasvattajina ja peruskoulun opettajina. Työyksikköihin viitataan päiväkoteina ja peruskouluina Vaasan alueella. Tutkimuksen toteuttamisen ja esittämisen jälkeen tutkimuksessa käytetyt tutkimusmateriaalit, kuten nauhoitukset sekä niiden litte-roinnit hävitetään.

Tutkimuksen aikana noudatettu tutkimusetiikka vastaa Itä-Suomen yliopiston tekemää listaa hyvästä tieteellisestä käytännöstä:

1. Toimintatapoina rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimuksessa, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa
2. Eettisesti kestävä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmät sekä avoimuus tulosten julkaisussa
3. Muiden tutkijoiden työn ja saavutusten asianmukainen huomioon ottaminen
4. Tutkimuksen suunnittelu, toteutus ja raportointi tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaan
5. Tutkimusryhmän jäsenten asema, oikeudet, osuus tekijyydestä, vastuut ja velvollisuudet määritelty ennen tutkimuksen alkamista tai tutkijan rekrytointia
6. Rahoituslähteiden ja sidonnaisuuksien ilmoittaminen

7. Hyvä hallintokäytäntö sekä henkilöstö- ja taloushallinto. (Itä-Suomen yliopisto 2018.)

4.6 Validiteetti

Validiteetti on hyvä, kun tutkimuksen kohderyhmä ja kysymykset ovat oikeat. Validiteetilla arvioidaan kysymystä, kuinka hyvin tutkimusote ja siinä käytettävät menetelmät vastaavat tutkittavaa ilmiötä. Sovellettavan tutkimusotteen tulee olla oikeudenmukainen tutkittavan ilmiön olemukselle ja kysymyksenasettelulle ollakseen validi. (Hiltunen 2009, 3.)

Tutkimus on suoritettu kvalitatiivisena, eli laadullisena tutkimuksena ja aineisto hankitaan teemahaastattelulla. Tutkimus validiteetti täyttyy, kun tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen toteutus on valittu sen perusteella, millaista tietoa halutaan saada.

Teoreettisen ja operationaalisen määritelmän ollessa yhtäpitävät, on validiteetti täydellinen. Mittausta tulosta verrataan ainoastaan faktapohjaiseen tietoon mitattavasta ilmiöstä. (Heinonen 2012.) Tässä tilanteessa se tarkoittaa, että vertaamme haastatteluista saatua tietoa asettamiimme tutkimuskysymyksiin.

4.7 Reliabiliteetti

Reliabiliteetti kuuluu käsitteenä yleensä määrälliseen eli kvantitatiiviseen tutkimukseen. Reliabiliteetilla tarkoitetaan mittarin tai menetelmän luotettavuutta, ja sillä viitataan perinteisesti käytetyn tutkimusmenetelmän kykyyn antaa luotettavia, ei-sattumanvaraisia tuloksia. Käsitteellä siis tarkoitetaan tutkimusmenetelmän ja käytettyjen mittareiden kykyä saavuttaa tarkoitettuja tuloksia. (Anttila 2006, 515.)

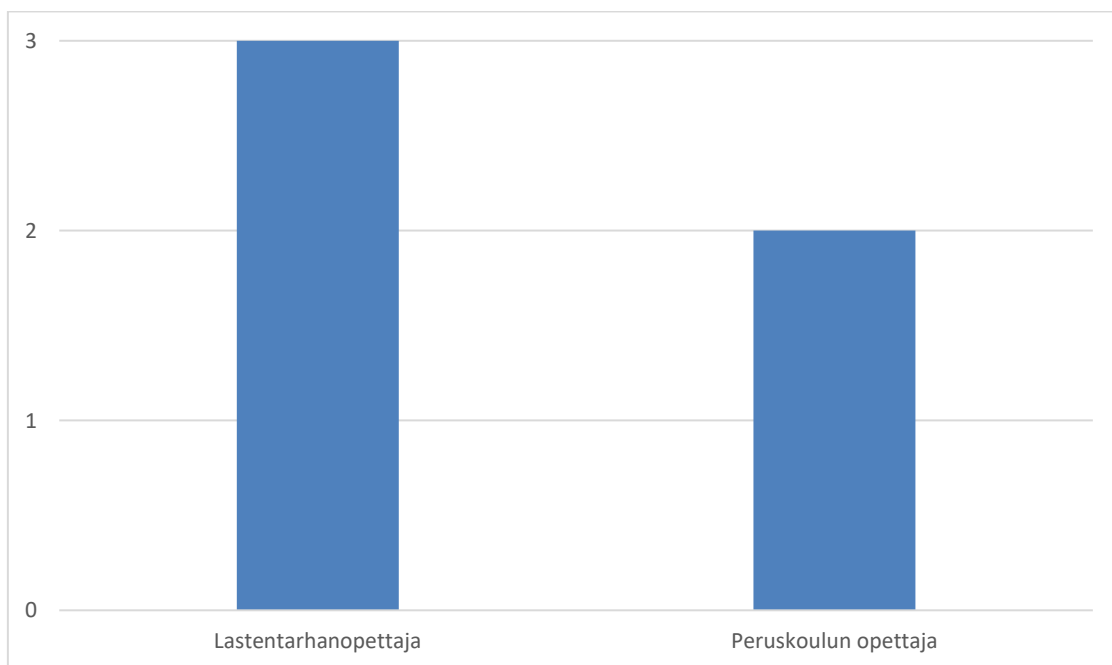
Reliabiliteetilla eli luotettavuudella tarkoitetaan tutkimusmenetelmän ja käytettyjen mittareiden kykyä saavuttaa tarkoitettuja tuloksia (Heinonen 2012). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tutkittaessa samaa henkilöä kahdella eri tutkimus-

kerralla saadaan sama tulos. Haastatteluja on suoritettu useille henkilöille samalla koulutus pohjalla ja samoissa työtehtävissä, joten vastauksia voidaan vertailla keskenään. Tämä lisää tutkimuksen luotettavuutta.

Ajallisella reliabiliteetilla tarkoitetaan mittausten ja havaintojen pysyvyyttä eri aikoina. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tämän tutkimuksen kohdalla on tärkeää huomioida, että kyse on nopeasti muuttuvasta ja kehittyvästä tilanteesta, sillä teknologia ja media ovat eläneet etenkin viime vuosina jatkuvassa muutoksessa. Tästä johtuen tutkimustulos saattaisi olla jo muutaman vuoden päästä aivan toinen.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimusta varten toteutetut haastattelut suoritettiin Vaasan alueella päiväkodeissa ja peruskouluissa. Haastateltavina toimi lastentarhanopettajia ja peruskoulun opettajia. Haastateltaville toimitettiin opinnäytetyön tutkimussuunnitelma ja haastattelukysymykset. Lastentarhanopettajille ja peruskoulun opettajille tehtiin eri haastattelukysymykset vastaamaan heidän työympäristöään. Haastatteluihin osallistui kolme lastentarhanopettajaa ja kaksi peruskoulun opettajaa (ks. Kuvio 5).

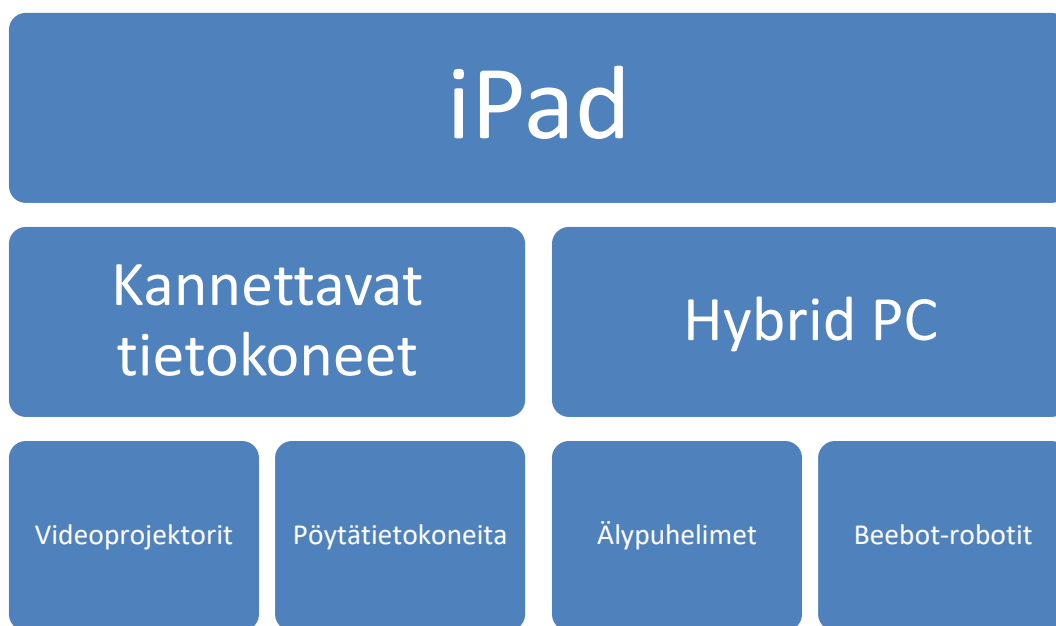

Kuvio 5. Tutkimuksessa haastatellut lastentarhanopettajat ja peruskoulun opettajat

5.1 Teknologiset laitteet päiväkodissa ja esiopetuksessa

Haastatteluiden avulla haluttiin selvittää, mitä teknologisia laitteita päiväkodeissa ja esiopetuksessa käytetään, sekä kuinka niitä käytetään (ks. Kuvio 6). Teknologian käyttöä ja hyödyntämistä lähdettiin selvittämään esiopetussuunnitelman ohjeistuksen pohjalta, missä ohjeistetaan lasten tutustuttamista erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Haastatteluissa tuli ilmi, että

Vaasan alueella päiväkodeilla ja esiopetuksella on käytössään iPadeja, kannettavia tietokoneita, videoprojektoreita, pöytätietokoneita, hybrid-tietokoneita, älypuhelimia ja beebot-robotteja. Päiväkodeissa ja esiopetuksessa iPadit ovat selvästi suurimmassa käytössä haastattelujen pohjalta, muiden laitteiden jäädessä selvästi näiden varjoon.

Kuvio 6. Päiväkodeissa hyödynnettävät teknologiset laitteet.

Viime vuosien aikana lisääntynyt laitteiston määrä on mahdollistanut sen, että jokainen lapsi voi käyttää näitä teknologisia laitteita tarvittaessa:

“Lapsilla on käytössä iPadit, kannettava tietokone, videoprojektori ja pöytäkoneita on kanssa.”

“Lapset käyttää pääasiassa iPadeja. Meillä on pari hybridiäkin, mutta padeilla lapset tekee.”

“Tabletit, iPadit ja sitte meidän talosta löytyy myös hybridit. iPadit on tulut koko varhaiskasvatuksen eskareille.”

5.1.1 Teknologisten laitteiden käyttö päiväkodissa ja esiopetuksessa

Haastatteluissa haluttiin selvittää, kuinka usein ja miten varhaiskasvattajat hyödyntävät teknologiaa kasvatustyössään. Teknologisten laitteiden, tässä tapauksessa iPad-tablettien käyttö Vaasan alueen varhaiskasvatuksessa, eli päiväkodissa ja esiopetuksessa vaihtelee päivittäisestä käytöstä viikoittaiseen käyttöön. Laitteiden käyttömäärä vaihtelee jonkin verran päiväkotien välillä. Käyttöä laitteilla on päivittäisestä viikoittaiseen. Laitteiden käyttöön vaikuttaa erityisesti varhaiskasvattajan oma innokkuus käyttää laitteita. Pienempien lasten ryhmissä käyttö on säännöllisempää, mutta se ei ole niin suunnitelmallista kuin esiopetuksessa, missä laitteiden käyttö on lähes aina suunniteltua ja pedagogista. Nuorempien lasten ryhmässä tabletit olivat vapaa-ajalla yksi mahdollisuus muiden joukossa. Nuorempien ryhmissä käytössä on kuitenkin myös aikarajat, ja lasten tablettien käyttöä seurataan tarkemmin esimerkiksi käyttötaulukon avulla. Toiminta on erittäin lapsilähtöistä. Käytön määrässä saattaa olla myös vaihtelua, mikäli menossa on jokin projekti, jossa teknologisilla laitteilla voi olla keskeinen rooli.

Käytössä otetaan ryhmän ikäjakaumasta riippumatta huomioon lasten oma innokkuus käyttää laitteita, ja haastatteluissa nostettiin esille herkkyyskaudet, joiden mukaan lapset käyttävät laitteita:

“Vähän lasten kiinnostuksen mukaan.”

“Päivittäin. Lapset saa käyttää niitä vapaasti ihan millon ne haluaa”

“Kyllä ihan viikottain, ja joskus käytetään ihan useammankin kerran viikossa.”

5.1.2 Teknologian hyödyntäminen arjessa

Varhaiskasvatuksen puolella teknologisia laitteita voidaan käyttää monella eri tavalla. Laitteilla voidaan, esimerkiksi opetella etsimään tietoa lasten esittämiin kysymyksiin, kuunnella musiikkia tai hyödyntää opetuskäyttöön tarkoitettuja sovel-

luksia. Suurimmassa käytössä olevat tableteilla on myös opeteltu ottamaan valokuvia ja kuvaamaan videoita sekä opeteltu, kuinka kameralla saa kuvata. Laitteita hyödynnetään aina sopivan tilanteen tullen ja niitä hyödynnetään osana kasvatus-työtä. Esiopetuksen puolella on harjoiteltu tablettien sovellusten avulla kirjainten ja numeroiden tekemistä oikeaoppisesti. Perustason matematiikan ja äidinkielen tehtäviä on myös harjoiteltu eri sovellusten avulla. Esiopetuksessa hyödynnetään myös Beebot-robotteja, joiden avulla lapset oppivat koodausta. QR-koodit tarjoavat myös monipuolisia mahdollisuuksia hyödyntää teknologiaa monipuolisilla tavoilla, kuten esimerkiksi temppuradan ohjeistuksessa. Laitteilla on ollut positiivisia vaikutuksia esimerkiksi kognitiivisesti heikomman lapsen tilanteeseen, kun tälle on opetettu jonkin sovelluksen käyttöä, ja tämä on sen jälkeen saanut opettaa sen käyttöä kognitiivisesti vahvemmalle lapselle. Tämä tarjoaa onnistumisen kokemuksiä lapselle. Myös ujo ja arka lapsi, joka ei ole uskaltanut puhua muiden läsnäollessa, on saanut helpotusta ongelmaansa, kun hän on saanut puhua mieluisasta aiheesta ensin kameralle muiden ihmisten sijaan. Videon myötä lapsi on hoksannut, että ei puhuminen olekaan niin pelottavaa.

Laitteita ja teknologiaa hyödynnetään päiväkodeissa ja esiopetuksessa tilanteen mukaisesti. Käytön lähtökohtana on aina pedagogiset tarkoitukset, eikä laitteita käytetä vain viihteenä ja ajantappona:

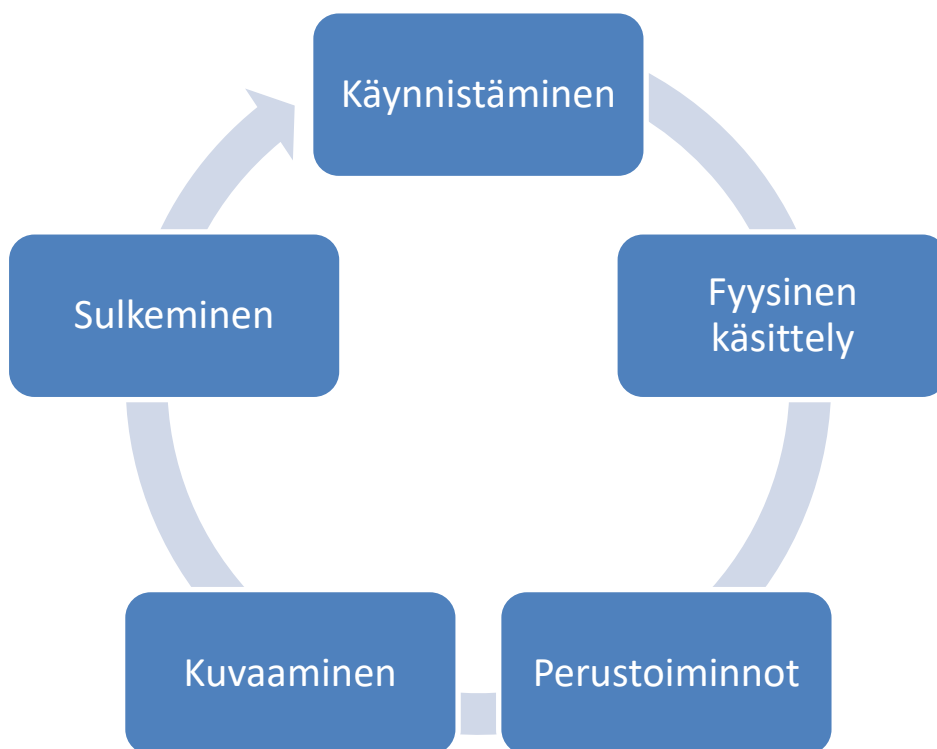
*“No siellä on meidän ipadeihin vaasan varhaiskasvatuksessa ja eskaris-
saajettu, siel on oppimissovellukset, sit siel on luovat sovellukset, esim.
Musiikin tekemistä ja muutamaa koodausohjelmaa.”*

*“Aina jos tulee joku kysymys ja lapsilta vaikka aamupiirissä niin vaikka-
siihen päivään liittyen niin sitten aletaan katsomaan, niin kyllä mä aika
herkästi haen iPadin ja ruvetaan googletaan sitte että mitä sieltä tulee.”*

*“Ollaan haettu tietoa, niinku jos vaikka joku lapsi on saattanu kysyä, että
mistä tuuli tulee ja sit mä oon niinku hakenu ihan lasten kanssa.”*

5.1.3 Lasten tekniset taidot

Varhaiskasvattajien mukaan - pieniä poikkeuksia huomioimatta - kaikki lapset oppivat käyttämään laitteita, etenkin iPadeja, todella hyvin ja varsin helposti. Vaasan alueen useissa päiväkodeissa ja esiopetuksessa lapset suorittavat ”iPad-ajokortin,” johon sisältyy se, kuinka laitetta tulee fyysisesti käsitellä, peruskäyttö, kuten laitteen käynnistäminen, äänenvoimakkuuden säätö sekä kameran käyttö (ks. Kuvio 7). Näiden lisäksi ajokorttia suorittaessa käsitellään myös mitä ja milloin saa kuvata, ja koska tulee kysyä lupa kuvaamiseen. Varhaiskasvattajien mukaan lapset oppivat kaikki nämä taidot varhaiskasvatuksen puolella, vaikka lapsilla kotona ei olisikaan kyseisiä laitteita käytössä. Vaikka lapsilla olisi kotona käytössä laitteita, peruskäytön ja ominaisuuksien opettelu tapahtuu kuitenkin pääsääntöisesti varhaiskasvatuksessa.

Kuvio 7. iPad-ajokortin suorittaminen.

3-5-vuotiaiden ryhmässä harjoitellaan juurikin peruskäyttöä, kun taas esiopetuksen puolella paneudutaan enemmän luovempaan toimintaan. Lapset ovat tässä iässä herkkiä oppimaan sekä ovat myös rohkeita kokeilemaan uusia asioita. Kasvat-

tajien opetuksen lisäksi lapset ovat osoittaneet sen, että he ovat innokkaita auttamaan toisiaan ongelmatilanteissa:

“On oppinu tosi hyvin käyttämään. Eihän siinä kauaa mee, et ne on parempia siinä melkee ku itte.”

“Todella hyvin ja helposti.”

“Ne hallitsee mun mielestä tarpeeks hyvin.”

5.1.4 Toiminnan suunnitelmallisuus

Yhdistävä tekijä kaikissa haastatteluissa oli se, että toimintaa suunnitellaan lasten ehdoilla. Tässä huomioidaan esimerkiksi lasten herkkyyksia sekä lasten sen hetkisiä mielenkiinnon kohteita. Mikäli lapsia juuri sattuu kiinnostamaan teknologian käyttö, voivat he käyttää niitä ryhmässä enemmän. Välillä taas on kausia, kun muut asiat ovat kiinnostavampia, jolloin laitteiden käyttö jää vähemmälle. Erityisesti pienempien lasten ryhmissä tabletit ynnä muut laitteet ovat aina saatavilla ja käytettävissä, ja lapset hyödyntävätkin laitteita silloin, kun heitä se kiinnostaa. Näissä ryhmissä käyttöä kuitenkin rajoitetaan ajallisesti, esimerkiksi 10 minuutin pätkiin. Yhdessä ryhmässä tämä aika oli päätetty yhdessä lasten kanssa, ja siellä seurattiin lasten laitteiden käyttöä seinällä olevalla taulukolla, mihin merkitään aina ruksi, kun 10 minuuttia tulee täyteen.

Vanhempien lasten ryhmissä toiminta poikkeaa nuorempien lasten ryhmistä. Näissä toiminta on suunniteltu ja se on varsin järjestelmällistä. Laitteiden käyttöön on varattu tietyt hetket ja tietyt toiminnot, mitä silloin tehdään. Käyttö ei kuitenkaan rajoitu vain näihin hetkiin, vaan lasten on myös mahdollista käyttää näitä muulloin, mutta se on varsin harvinaista. Toimintaan vaikuttaa myös olennaisesti se, että millä tasolla ryhmän lapset ovat. Mikäli lukutaitoisia lapsia on useampia, voidaan heidän kanssaan käyttää teknologiaa monipuolisemmin, ja esimerkiksi

luoda pohjaa tulevaa tiedonhakutaidoille ja mediakriittisyydelle. Välillä päiväkodeissa on projekteja, joiden osaksi on suunniteltu laitteiden käyttöä. Laitteiden käyttöä muovaa myös se, että Vaasan kaupunki määrittää sen, mitä sovelluksia laitteisiin voidaan asentaa, joten varhaiskasvattajat eivät voi toimia täysin oman mielensä mukaan.

Laitteiden käytön suunnitelmallisuus vaihtelee päiväkotien sisällä. Toiminnan takana on aina suunniteltu idea, mutta lasten ollessa vanhempia esiopetuksessa, tulee teknologian käytöstä enemmän järjestelmällisempää:

“Viskareiden kanssa, eli noiden viisivuotiaiden jotka menee eskariin, niin niiden kanssa varsinki jos on niinku viskaripäiviä, niin se on suoraa niin että jokaisella on iPadi ja me voidaan niillä tehdä.”

“Viime vuonna tehtiin jokunen kerta, kun siinä oli muutama sellainen, jotka osas lukee. Sitte ku muut teki jotai, nii niille saatto antaa jonkin muunlaisen tehtävän, et käyppä ettii netistä joku juttu, mutta sen pitää sitte olla sellanen juttu, et itekki tietää et se on turvallinen.”

“Me ollaan vähä niinku seurattu sitä sillee, että meillä on sellanen iPadin käyttö -taulukko, mihi aina lapsi kirjoittaa oman nimensä ja sit aina ku käyttää iPadia, nii laittaa rastin.”

5.1.5 Onko käyttöä sopivasti?

Varhaiskasvattajien mukaan päiväkodeissa käytetään sopivissa määrin teknologisia laitteita toiminnan tukena. Joissain asioissa käyttöä voisi lisätä, mutta ei aivan pienimmillä. Päiväkotimaailmassa henkilökunnalla on vielä hieman negatiivinen kuva teknologisten laitteiden tuomisesta osaksi varhaiskasvatusta.

Eräs haastatelluista korosti sitä, että toiminnan tulee olla lapsilähtöistä, ja että laitteita tulee hyödyntää silloin, kun se lapsia kiinnostaa. Hän korostikin sitä, että teknologiset laitteet ovat vain vaihtoehto muiden työvälineiden joukossa:

“Joo. Mun mielestä meidän päiväkodissa kyllä käytetään”.

“Mä toivon, että alle 3v ei tulis mitään suurta ryntäystä tähän tabletin käyttöön, ku siel on vielä niin paljon tärkeämpää se, että sä saat puettua ja saat sormilla jotain nypittyä, sitä hienomotoriikka ja kaikki semmoset.”

“Koko päiväkotiväki on koulutuksissa päällisin puolin varsin negatiivista se sävy siitä, että otetaan tabletit päiväkotiin käyttöön, mutta mä oon aina sanonu sitä, et ei voi jäädä kehityksestä poiskaan, että pakko se on lapselle tarjota sitä mahdollisuutta.”

“Mutta se on niinku tabletti pitäis olla yhtä paljon käytössä, ku kynä, pallo ja nää muut, et se ei saa niinku sitte taas kohota liian suureksi se käyttö siinä arjessa.”

5.1.6 Median rooli varhaiskasvatuksessa

Haastattelujen pohjalta kävi ilmi, että päiväkodeissa ja esiopetuksessa käydään satunnaisesti läpi uutisia lasten kanssa. Isoista tapahtumista puhutaan lasten kanssa ja toisinaan lapset kysyvät uutisista, mistä he ovat kuulleet kotonaan. Toiminta on pääsääntöisesti lapsilähtöistä, eikä sitä ole suunniteltu etukäteen. Mikäli lapset nostavat jonkun teeman esiin, voidaan sitä käsitellä ja etsiä siitä tietoa. Lasten kanssa on luettu lehtiä, niin paperisia, kuin digitaalisiaakin ja etsitty mielenkiintoisia uutisia. Jonkin verran on myös ollut puhetta median uhkista ja siitä, kannattaako kaikkeen netissä luottaa. Toiminta on paljon kiinni myös siitä, millainen ryhmä on kyseessä. Mikäli ryhmässä on useampia, jotka osaavat jo lukea, niin toiminta

sisältää enemmän tiedonhakua ja lähdekriittisyyttä, mitä ei ole juuri mahdollista toteuttaa, mikäli ryhmäläiset eivät vielä osaa lukea.

Haastatteluista nousi esiin, ettei media on ole mukana suunnitelmallisesti toiminnassa, vaan lisänä, mikäli siihen on tarvetta tai se on ajankohtaista:

“Joo varsinkin jos se nousee lapsilta, että on jostain uutisista kuullu tai vanhemmat on puhunu jostain isosta asiasta, nii sitte sitä käsitellään.”

“meillä oli syksyllä esimerkiks ihan teemana uutiset, et me lähdettiin siitä et ihan lehtiä selailtiin ja katottiin et mitä uutisia siel lehdessä on ja mistä siellä ylipäätään puhutaan.”

5.1.7 Sosiaalinen media varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen puolella sosiaalinen media ei ole vielä suuressa käytössä lasten keskuudessa. Lasten ollessa vielä pieniä ja lukutaidon ollessa heikko, rajoittaa se heidän älylaitteiden käyttöä. Monet lapset ovat kuitenkin yhteydessä sosiaaliseen mediaan videopalvelu Youtuben kautta. Youtubessa lapset katselevat heille mieluisia videoita ja seuraavat videopäiväkirjojen pitäjiä, eli vloggaajia. Lasten kanssa on ollut myös puhetta siitä, että mitä internetiin saa laittaa ja kuinka valokuvia saa ottaa, ja tämä onkin otettu osaksi iPad-ajokorttia, jonka jokainen lapsi esiopetuksessa suorittaa. Vaikka sosiaalinen media ei ole niin ajankohtainen asia vielä alle kouluikäisillä lapsille, haastatteluissa nousi kuitenkin esille se, että kuinka nopeasti se tulee osaksi lasten elämää, kun he siirtyvät peruskouluun. Tämän vuoksi asiaa onkin hieman sivuttu toiminnassa.

Eräs haastatelluista nosti esiin juuri sen, kuinka tärkeää sosiaalisesta mediasta on alkaa puhua jo varhaiskasvatuksen parissa, kun muutos on niin nopea siirryttäessä koulumaailmaan:

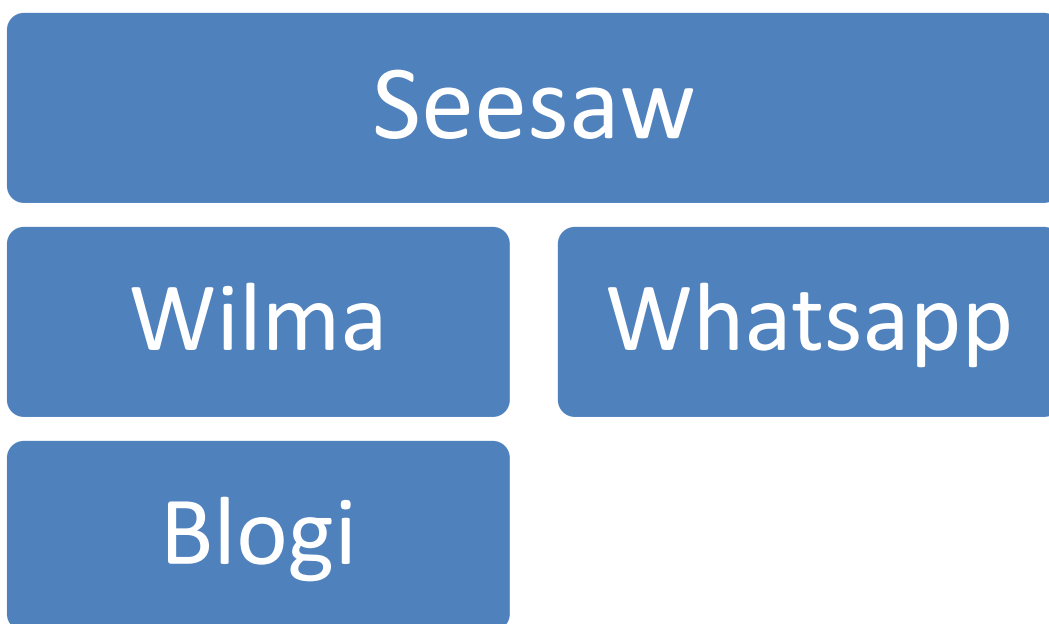
“Eskarissa pitäis alkaa jo puhua sosiaalisesti mediasta ja jos sä otat oman kuvan ja pistät se snapchattiin tai whatsappiin, et sen voi joku toinen napata sieltä ja tehdä mitä tahansa sille kuvalle.”

“Mä oon yrittäny koulutuksissa muille opeille sanoa että kannattaa alkaa mahdollisimman aikaisin puhumaan siitä , vaikka se ei oo vielä sitä päivää mitä ne eskarilaiset elää, mutta että etukäteen jo siihen.”

“No sitä ei kyllä olla kauheesti käsitelty. Se on tullu lähinnä siitä, että iPadi ajokortissa käydään läpi sitä, että saako toisesta ottaa valokuvan ja pitääkö kysyä lupa.”

5.1.8 Yhteistyö päiväkodin ja vanhempien välillä

Kommunikointi päiväkodin ja vanhempien välillä sähköisesti tapahtuu pääsääntöisesti digitaalisen portfolio ohjelma Seesawin avulla. Käytössä on myös WhatsApp-tekstiviestiryhmiä. WhatsApp on älylaitteille valmistettu pikaviestintäsovellus. Seesawiin tehdään jokaiselle lapselle oma profiili, mihin varhaiskasvattaja kirjautuu ja kirjaa lapsen toimista sekä tehdyistä toiminnoista. Näiden ohella myös osassa päiväkodeista oli jo käytössä Wilma, joka otetaan käyttöön myös muissa Vaasan seudun päiväkodeissa lähitulevaisuudessa. Vanhemmat pääsevät sitten lukemaan päivityksiä omasta lapsestaan ja kommentoimaan tapahtumia. Eräässä päiväkodissa Vaasan alueella on käytössä blogi, mistä vanhemmat ovat pitäneet. Varhaiskasvattaja on kerran viikossa kirjoittanut blogiin viikon tapahtumista, mitä vanhemmat ovat sitten päässeet lukemaan (ks. Kuvio 8).

Kuvio 8. Kotien ja varhaiskasvatushenkilöstön käyttämät yhteydenpito-ohjelmistot.

Päiväkodit ovat lasten vanhempien kanssa sähköisesti yhteistyössä heillä käytössä olevien sovellusten ja mahdollisuuksien kautta:

“No meillä on blogi, alle 3v on blogi käytössä. Kerran viikossa päivitetään. Mulla on ollut kaks vuotta nyt blogi. Wilma tulee syksyllä.”

“Seesaw on meillä käytössä, ja sitte wilma.”

“Ja onhan meillä whatsapp-ryhmä, sillai et on niinku tää meidän eskarin puhelin ja sit kaikki vanhemmat on siinä.”

5.1.9 Henkilökunnan koulutus

Haastatteluista selvisi, että koulutuksia henkilökunnalle on tarjolla varsin vähän. Osa lastentarhanopettajista muodostaa TVT-työryhmän, joka on saanut koulutuksen teknologisten laitteiden käyttöön, ja he kouluttavat muuta henkilökuntaa iPadien ynnä muiden laitteiden hyödyntämiseen. Haastateltavat arvioivat näitä koulu-

tuksia olevan noin 4-5 vuodessa. Yksi haastatelluista lastentarhanopettajista oli ollut näiden lisäksi kerran ulkopuolisten tahojen koulutuksessa Seinäjoella.

Kaikki haastatellut lastentarhanopettajat kertoivat, että ovat käyttäneet omaa vapaa-aikaansa laitteiden käytön harjoitteluun sekä hyödyntämisen suunnitteluun. Muutama haastateltavista nosti esille myös sukupolvien välisen eron työtavoissa, ja sen, kuinka nuoret ovat myötemielisempiä teknologian mahdollisuuksien hyödyntämistä kohtaan.

Kaikki haastateltavat olivatkin sitä mieltä, että se, kuinka laitteita pystyy hyödyntämään, on kiinni omasta aktiivisuudesta ja kiinnostuksesta asiaa kohtaan:

“Oisko meillä ollu kolme neljä koulutusta, että sitä on vaikee saada, muuten ku se että itte koulutetaan itteämme. Mä oon ite joutunu kans opetella.”

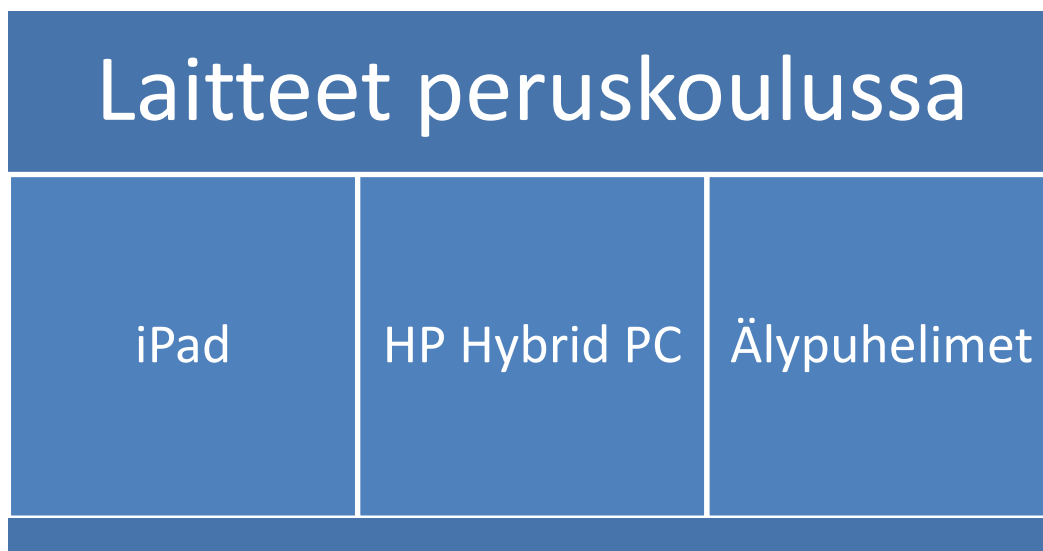
“Meil on ihan tota tvv vastaava. Sit se on koulutettu sillo iha aluksi näiden tablettien päivittämiseen ja tälläsii juttuihi.

“...se on paljon lastentarhanopettajien omasta aktiivisuudesta kiinni ja kyllä mulla on vähä sellanen haisu, että me nuoremmat ollaan vähän semmosia, että nähään se mahdollisuus siinä.”

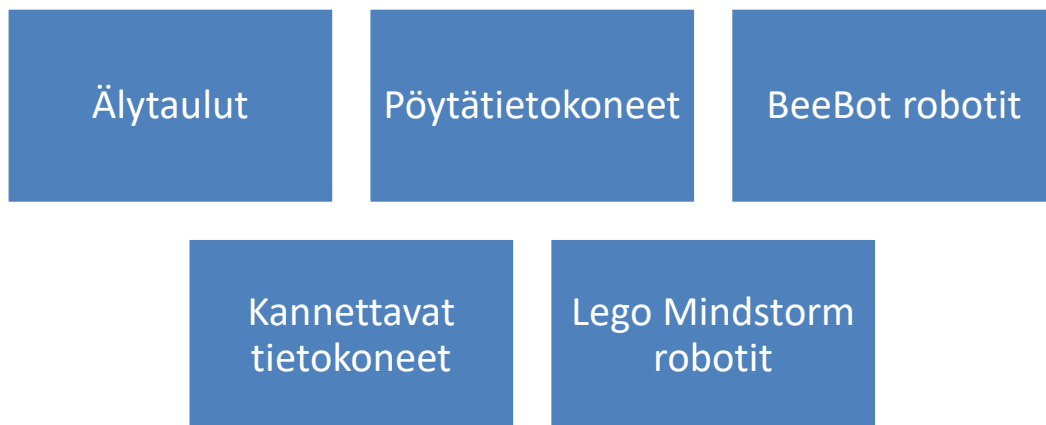
5.2 Teknologiset laitteet peruskoulussa

Haastatteluista selvisi, että Vaasan alueen koulujen oppilailla on tyypillisesti käytettävissään iPadeja, hybridi- ja kannettavia tietokoneita sekä Beebot- ja Lego Mindstorm -robotteja. Etenkin alemmilla luokilla yleisimmässä käytössä ovat iPad-tabletit muiden laitteiden jäädessä näiden varjoon. Ensimmäisen ja toisen luokan jälkeen siirrytään iPadien käytöstä hybrideihin, sillä nämä tarjoavat puitteet monipuolisemmalle opiskelulle.

Kouluilla on Vaasan alueella käytössä monenlaisia teknologisia laitteita opetuskäyttöön (ks. Kuvio 9-10). Näitä teknologisia laitteita ja niiden käyttöastetta lisätään lasten ikätasoon nähden sopivaksi. Vaasan alueella on ainakin käytössä seuraavia laitteita:

Kuvio 9. Peruskoulussa hyödynnettävät teknologiset laitteet.

Kuvio 10. Vähäisemmällä käytöllä olevat teknologiset laitteet peruskoulussa.

5.2.1 Kuinka usein laitteita käytetään?

Ensimmäisen ja toisen luokan aikana käyttö on viikottaista, ja kolmannelta luokasta eteenpäin käyttö on lähes päivittäistä. Ne ovat osana jokaista oppiainetta:

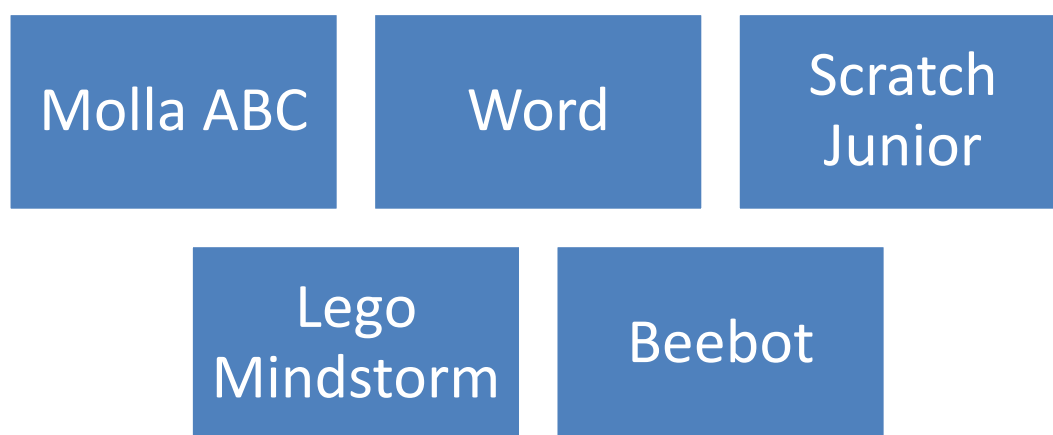
“ihan päivittäin oikeestaan”

“Tarkotus on et pyritään pyrkimys on käyttää niitä niinku lähes päivittäin isommat käyttäekin kolmosesta ylöspäin käyttää ihan päivittäin ja mä oon näitten pienten kans nyt tänä vuonna sanoisinko että viikoittain.”

5.2.2 Miten laitteita hyödynnetään?

Alempien luokkien oppilaiden kanssa teknologisia laitteita hyödynnetään esimerkiksi kirjainten opetteluun siihen tarkoitettulla sovelluksella nimeltä Molla ABC. Kun kirjoittaminen ja lukeminen on hallussa, aletaan käyttää myös Wordia tari-

noiden kirjoittamiseen. iPadien sovellusta Scratch Junior ja Beebot- sekä Lego Mindstorm -robotteja hyödynnetään ohjelmoinnin opettelussa (ks. Kuvio 11). Laitteet ovat osana myös tiedonhaun opettelua esimerkiksi sähköisten kurssien avulla, mitkä sisältävät linkkejä, joista oppilaat etsivät ja suodattavat tietoa oppituntien aiheista.

Kuvio 11. Laitteiden teknologisia sovellutuksia.

“Esimerkiksi nyt meillä on menossa semmonen ihmisjakso justiinkin. Yks ryhmä tutkii lihaksia, yks luustoa, yks sydäntä ja sit ne menee sinne sähköseen kurssiin, jonka mä oon luonu niille ja sieltä ne menee niille linkkisivuille, jotka mä oon tuonu sinne ja etsii sit sen tiedon sieltä mä montako luuta aikuisella ihmisellä on ja ne sitte yrittää niiltä sivuilta löytää sen tiedon.”

Esimerkiksi esitelmissä on hyödynnetty QR-koodeja, joiden kautta lapset voivat linkittää esimerkiksi esitelmiinsä videoita aiheesta. Sähköiset oppimateriaalit ovat

yleistyneet hurjasti koulumaailmassa, ja niitä hyödynnetään iPadien ja muiden laitteiden avulla:

“Sit me ollaan iha youtubesta katottu jotain videoita ollaan tehty QR-koodeja.”

5.2.3 Opettajien koulutukset

Haastateltujen opettajien mukaan heitä on koulutettu teknologian käyttöön varsin heikosti, ja käydyt koulutukset ovat sisältäneet lähinnä pintaraapaisuja useista sovelluksista kerralla, minkä vuoksi onkin itse harjoiteltava niiden käyttöä koulutusten jälkeen tai muuten opittu tieto unohtuu. Tämän vuoksi oma aktiivisuus on erittäin tärkeää, mikäli haluaa saada laitteista täyden hyödyn irti. Opettajien onkin uhrattava vapaa-aikaansa laitteiden ja sovellusten opetteluun.

Tämän vuoksi haastatteluissa nousi esiin huoli siitä, että opettajien tasoerot voivat olla huomattavia, millä voi olla merkittäviä vaikutuksia lasten saamaan opetukseen teknologisten taitojen osalta:

“Valitettavasti ei et se täs onki ehkä se ongelmapuoli että omalla ajalla iltasin näin työpäivän päätteks sit kotisohvalla miten tää toimii tää ohjelma.”

”Kyllä nuoremmat opettajat on innokkaampia siinä. Heillä se on niinku veressä. Ja he joille se on niinku luontasta hakeutuu siihen.”

“Sanotaan et se on aika paljon sen oman aktiivisuuden varassa nmiinku opetajan et kuinka sä oot valmis on meillä toki on meillä ollu koulutuksia ei voi sanoa et ei oo mitään mutta ne on kuitenkin semmosia aika pintapuolisia raapasuja et ku sä istut siellä koulutuksessa sen tunnin kaks ja jos et sä heti kotisohvalla jatka sitä nii sehän unohtuu samantien.”

“Meillä on niinku kaupungissa tää on semmonen mututuntuma että on opettajienki tasoerot aika valtavia niinkun että valitettavasti et enemmän siihen sais kyl olla resursseja et opettajia meitä koulutettaisiin enemmän.”

5.2.4 Lasten teknologiset taidot

Haastatteluista selvisi, että lapset hallitsevat erityisesti iPadien käytön hyvin. Haastateltu opettaja olikin sitä mieltä, että lapset hallitsevat laitteet riittävän hyvin siirryttäessä varhaiskasvatuksesta perusopetukseen. Heillä on laitteen peruskäyttö vakaasti hallinnassa, joten perusopetuksessa voidaan keskittyä luovempiin taitoihin, eikä aikaa juuri kulu laitteiden käytön opetteluun. Tilanne on kuitenkin toinen, kun siirrytään iPadeista vaativampiin laitteisiin, kuten hybrideihin ja kannettaviin tietokoneisiin. Nämä laitteet vaativat huomattavasti enemmän kirjoitus- ja lukutaitoa, jotka ovat taitoja, joita yleensä opetellaan vasta peruskoulun alussa.

Laitteet ovat osa jokaista oppiainetta nykypäivänä, joten niiden hallitseminen on erittäin tärkeää. Erityisesti hybridit ja kannettavat tietokoneet vaativat uusien taitojen opettelua. Erillistä aikaa laitteiden käytön opetteluun ei ole varattu, mikä huolestuttaa opettajia, sillä oppiaineelle varattua aikaa joudutaan uhraamaan laitteiden käytön harjoitteluun. Ensimmäisellä ja toisella luokalla keskitytään lähes ainoastaan iPadien käyttöön. Myöhemmillä luokilla hybridit ja kannettavat tietokoneet nousevat pääasiallisiksi laitteiksi. Alemmilla luokilla näiden käyttö on varsin vähäistä, joten laitteiden vaihtaminen ei toimi kovin sulavasti. Opettajasta tuntuikin siltä, että oppiaineiden sisältö jää tämän vuoksi ohueksi. Opettaja nostikin esiin toiveen siitä, että alemmille luokille olisi varattuna edes tunti viikossa vain laitteiden käytön harjoittelua varten. Hän myös toivoi, että iPadien sijasta jo alemmilla luokilla siirryttäisiin enemmän hybridien ja kannettavien tietokoneiden käyttöön, että ylemmilla luokilla käyttö olisi sujuvampaa.

5.2.5 Medialukutaito peruskoulussa

Medialukutaitoa tuodaan esille koulussa pienin askelin. Alemmilla luokilla, kun lasten luku- ja kirjoitustaito on vielä heikkoa, on medialukutaidon sisällyttäminen

opetukseen vielä haastavaa. Sitä kuitenkin nostetaan esiin pienin askelin ja määrää ja haastetta lisäten vuosi vuodelta. Tavat, millä tätä tuodaan esille ovat keskustelut sekä yksilö- ja ryhmätehtävät. Asia, mistä on puhuttu enemmän jo alemmilla luokilla, on turvallisuus internetissä, mikä on nostettu myös yhdeksi eräässä Vaasan alueen peruskoulussa järjestettävän turvallisuusviikon teemaksi. Tähän sisältyy niin salasanojen säilyttäminen, käsittely ja muistaminen kuin se, että tiedostaa, ettei kaikki mitä internetissä lukee ja näkee ole totta.

Opettaja korosti myös sitä, että näiden asioiden suhteen, lapset ovat yllättävän hyvin jyvällä aiheesta jo aloittaessaan perusopetusta:

“Me harjotellaan sitä täällä paljon mitä isommaks ne tuonne luokille menee niin sen enemmän sen vaativampia hommia sieltä sit niinku tulee. “

“Mä oon yrittänyt puhua tosi paljon ettäh että niinku onko se kaikki tieto mitä sieltä tulee et onks se totta oisko sit onko niinku et semmosta kriittisyyttä tämmöstä me ollaan harjoteltu paljon et niinku onks kaikki mikä näkyy kuvat tai videot tai ne tekstit aina joutuu vähä sitä suodattamaan et tämmöstä medialukutaitoa harjoteltu onko kuvat aitoja tai käsiteltyjä.”

“Yllätävän hyvin musta tuntuu että lapset siinäki kuitenkin et niillä on kuitenkin joku semmonen jo jyvä siinäkin kohtaa et ei toi voi olla totta tai niinku et ne kyllä niinku osaa sitä jo jonkuverran ku ne kouluun tulee.“

Sosiaalinen media ei ole vielä vakiinnuttanut asemaansa ensimmäisen ja toisen luokan oppilaiden elämässä. Opettajan tietojen mukaan lapsilla ei ole juuri muita sosiaalisen median sovelluksia käytössään. Whatsapp-viestipalvelussa lapsilla on omia ryhmäkeskustelujaan.

Sosiaalisen median käyttö on tuonut mukanaan myös varjopuolia. Esimerkiksi oppilaiden yleistynyt Whatsapp-viestipalvelun käyttö on siirtänyt koulukiusaamista internetin puolelle. Se on tuottanut uudenlaisia haasteita opettajille kiusaamisen puuttumiseen, sillä kiusaaminen muuttanut muotoaan ja muuttunut entistä näkyvämmäksi. Haastatteluissa eräs opettaja kertoi, että on joutunut selvittämään Whatsapp-viestipalvelussa tapahtuneita kiusaustapauksia:

“Joo, no ehkä näitten pienten kanssa vähä vähemmän niitä käsitelty. Uutisia tai sosiaalista mediaa. Me ei olla pienten kanssa iha hirveesti vielä paneuduttu sillä tasolla.”

“No kyllä niillä whatsapp-ryhmiä on, et sen mä tiedän.”

Alemmilla luokilla sosiaalinen media onkin enemmän opettajien kuin oppilaiden työkalu. Opettajille on siellä tarjolla ideoita ja materiaalia omaan opetukseen esimerkiksi Facebookin opettajille tarkoitetuissa ryhmissä, missä opettajat keskustelvat ja jakavat keskenään työssään käyttämiään materiaaleja sekä toimintatapoja:

“Opettajana käytän sosiaalista mediaa, että noukin sieltä ideota ja materiaalia omaan opetukseen ja jotain kuvia ja tämmöstä mitä saatan heijastaa tonne tai askartelumalleja alakoulun aarreaitta facebook-ryhmästä.”

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia mediataitoja varhaiskasvatus tarjoaa lapsille perusopetusta varten. Minkälaisia teknologisia laitteita on käytössä päiväkotien ja koulumaailmassa, kuinka näitä laitteita käytetään sekä kuinka aikuiset ja lapset niihin suhtautuvat. Haastateltavilta lastentarhanopettajilta ja peruskoulun opettajilta haluttiin selvittää, kuinka he hyödyntävät teknologisia laitteita ja mediaa opetustyössään sekä mikä on heidän näkemyksensä mediakasvatuksesta.

Tätä tutkimusta lähdettiin toteuttamaan mielenkiinnosta mediaa ja teknologiaa kohtaan. Mediakasvatuksen ollessa yhä enemmän puheen aiheena ja teknologian lisääntyessä varhaiskasvatuksen ja koulumaailman parissa, koimme aiheen ajankohtaiseksi ja mielenkiintoiseksi tutkimuskohteeksi.

6.1 Varhaiskasvatuksen tarjoamat mediataidot

Tutkimuksessa nousi vahvasti esille se, että varhaiskasvatuksen ja peruskoulun alkutaipaleella tablettitietokoneet, etenkin iPadit ovat kaikkein eniten käytössä opetuksessa ja ovat siellä tärkeässä asemassa. Muiden teknologisten laitteiden, kuten älypuhelimien, hybriditietokoneiden, kannettavien tietokoneiden ja pöytätietokoneiden, käyttö oli vähäisempää. Perinteisten paperilehtien käyttö oli kovin vähäistä.

Tutkimustulosten perusteella teknologiset laitteet ovat hyvin vakiinnuttaneet asemansa päiväkotien ja koulumaailmassa. Pääasiallisena tutkimuskohteena ollut varhaiskasvatusmaailma näytti, että teknologiset laitteet on otettu käyttöön kaikessa varhaiskasvatuksen toiminnassa. Päiväkodissa teknologisten laitteiden käyttö vaihteli päivittäisestä käytöstä viikoittaiseen. Käytön määrään vaikutti suuresti varhaiskasvattajien oma innokkuus käyttää laitteita. Tutkimuksesta nousi myös esiin se, että nuoremmat varhaiskasvattajat ovat myönteisempiä käyttämään teknologisia laitteita opetuksessa.

iPadien käyttö päiväkodeissa oli erittäin vapaamuotoista lapsille. Pienimpien lasten kohdalla käyttöä rajoitettiin muun muassa aikarajoilla sekä seuraamalla tarkasti kuinka paljon kukin lapsi on laitteita käyttänyt, mutta vanhemmille lapsille käyttö oli vapaata. Tutkimuksessa kävi ilmi, että teknologian käyttö oli yleisempää nuoremmilla lapsilla, kuin esimerkiksi esikouluikäisillä. Lasten oma tahto käyttää laitteita vaikutti myös suuresti laitteiden käyttöasteeseen. Vaikka laitteet olivat jatkuvasti saatavilla, eivät lapset niistä aina olleet kiinnostuneita.

Tutkimuksessa nousi esille, että tabletteja hyödynnettiin eniten niihin asennettujen opetussovellusten avulla. Valokuvaaminen, videointi ja tiedonhaku olivat myös suuressa asemassa.

Esiopetus suunnitelmassa on nostettu esiin esiopetuksen tehtävä monilukutaidon kehittymisessä lapselle, ja tämän yksi osa-alue on medialukutaito (Esiopetus suunnitelman perusteet, 2014, 18). Tätä on varsin haastavaa opettaa suoranaisesti päiväkotikäisille lapsille, sillä harva osaa vielä esikouluikäisessä lukea tai kirjoittaa. Tutkimuksessa kävi ilmi, että tätä tuodaan esille muilla keinoin. Mediaa ei ole otettu huomioon suunnittelutyössä satunnaisia teemaviikkoja lukuun ottamatta. Mediakasvatus nouseekin esiin päiväkotimaailmassa lähinnä lasten aloitteesta. Suunnitelmattomuudesta huolimatta eräs opettaja nosti haastattelussa esille juuri sen, kuinka hyvin lapset ovat jyvällä medialukutaitoon liittyvissä asioissa kuten esimerkiksi lähdekriittisyydessä. Sosiaalista mediaa on myös hieman sivuttu lasten kanssa, vaikkei se ole vielä varsinaisesti osa lasten elämää. Asiaa on kuitenkin käsitelty, ja luotu pohjaa sille, kun lapset kasvavat ja sosiaalisesta mediasta tulee osa jokapäiväistä elämää.

6.2 Lasten teknologisten laitteiden hallinta

Esiopetus suunnitelmassa teknologian hallinta on nostettu osaksi arjen taitoja (Esiopetus suunnitelman perusteet, 2014, 17), ja se toteutuu tutkimuksen perusteella erittäin hyvin Vaasan seudun päiväkodeissa. Teknologia on mukana toiminnassa jo varhaisessa vaiheessa. Se on saatu luontevaksi osaksi arkea, eikä tutkimuksen

mukaan toiminta erityisen päälle liimattua tai väkinäistä. Toiminta tapahtuu lasten ehdoilla, ja he pääsevät harjoittelemaan laitteiden - eli päiväkotimaailmassa pääsääntöisesti iPadien - käyttöä omaan tahtiin ja oman mielenkiinnon mukaan. Lapset omaksuvat laitteiden käytön todella nopeasti. Peruskäyttö harjoitellaan jo 3-5-vuotiaiden ryhmässä, ja käytöstä tulee luovempaa siirryttäessä esikouluun. Kaikki lapset suorittavat iPad-ajokortin, joka sisältää laitteen käsittelyn, peruskäytön kuten laitteen käynnistämisen, sulkemisen ja äänenvoimakkuuden säätämisen sekä kameran käyttämisen.

Opettajien mukaan lapset hallitsevat laitteet tarpeeksi hyvin siirtyessään päiväkotimaailmasta perusopetukseen. Ensimmäisellä ja toisella luokalla käytössä on pääsääntöisesti iPad-tabletti, joka on yleisessä käytössä myös päiväkodeissa. Erityisesti tämän laitteen lapset hallitsevat todella hyvin, ja suurimmat ongelmat aiheutuvat lähinnä teknisistä sekä internettiin liittyvistä ongelmista, mihin lapset eivät voi vaikuttaa. Hybridit ja kannettavat tietokoneet sen sijaan tuottavat hieman enemmän haasteita. Niiden käyttö ensimmäisellä ja toisella luokalla on varsin vähäistä, eikä niiden käyttöön ole varattu omaa aikaansa, mitä eräs haastateltu opettaja olisi toivonut. Kolmannelle luokalle siirryttäessä iPadit vaihtuvat pääasiallisesti hybrideihin, joten lapset joutuvat opettelemaan uuden laitteen käyttöä sen sijaan, että he voisivat suoraan hyödyntää niiden tuomia mahdollisuuksia koulunkäynnissä. Opetussuunnitelmassa laitteet on tuotu osaksi jokaista oppiainetta, eikä erillistä aikaa ole varattu laitteiden käytön harjoitteluun, joten laitteiden opettelu on aina pois muista aineista. Lapset kuitenkin oppivat nopeasti, miten laitteet toimivat, ja ovat myös innokkaita auttamaan toisiaan mahdollisissa ongelmatilanteissa.

6.3 Medialukutaito varhaiskasvatuksessa

Mediakasvatuksella on tarkoituksena edistää lasten tarvitsemia taitoja nykypäivän mediakulttuurissa, joita kuvataan jo nykyaikana tarvittaviksi perusvalmiuksiksi tai kansalaistaidoiksi (Erola 2012, 5). Tutkimusten pohjalta päiväkotimaailmassa ei varsinaisesti ole niin paljon puhetta itse mediakasvatuksesta, mutta mediakasva-

tusta tapahtuu kuitenkin päiväkotien arjessa. Teknologian käyttöä on liitetty lähes kaikkeen päiväkotien toimintaan jollain tavalla ja teknologisten laitteiden käyttö näkyy päiväkotien arjessa. Mediasta ja teknologiasta puhuminen lapsille varhaiskasvatuksessa ei ole vielä niin aiheellista, kuin se tulee olemaan perusopetuksen alkaessa. Mediakasvatuksen sisällöstä eniten nousee esille sen teknologinen osaamisen ja sen käyttö. Päiväkodissa ja esiopetuksessa varhaiskasvattajat luovat lapsille vahvan pohjan teknologian käyttöä varten. Ennen kouluun menemistä lapset oppivat varhaiskasvatusmaailmassa mediakasvatukseen vaadittavan teknisen osaamisen ja alkeelliset mediataidot.

6.4 Medialukutaito koulussa

Tutkimuksen viimeiseksi alakysymykseksi nostettiin se, että miten medialukutaito näkyy koulumaailmassa käytännössä. Medialukutaitoa tuodaan esille koulussa pienin askelin, sillä lasten luku- ja kirjoitustaidon ollessa vielä heikkoa, ei median sisältöä voida käsitellä vielä täysin. Haastatteluista selvisi, että medialukutaitoa tuodaan esille koulussa sekä keskustelemalla että yksilö- ja ryhmätehtävien avulla. Eräässä Vaasan seudun peruskoulussa on myös järjestetty turvallisuusviikko, missä mediaturvallisuus on nostettu yhdeksi teemaksi, jota on käsitelty työpajatoiminnan kautta. Tämä on herättänyt lapsissa paljon kysymyksiä - ja tämän myötä keskustelua.

7 POHDINTA

Opinnäytetyön aineiston hankinta suoritettiin puolistrukturoituina teemahaastatteluina. Tämä oli oikea ratkaisu, sillä haastatteluissa syntyneet keskustelut olivat erittäin antoisia ja nostivat esille monia uusia asioita, mitä ei oltu haastattelukysymyksissä huomioitu. Mikäli aineiston keruu olisi suoritettu esimerkiksi kyselylomakkeiden avulla olisivat vastaukset jääneet yksiulotteisemmiksi, eivätkä ne olisi tarjonneet niin monipuolista katsausta aiheeseen kuin teemahaastattelu. Tutkimuksen luotettavuus kärsii hieman siitä, että haastateltavia oli lopulta vähemmän kuin oli suunniteltu.

Aikataulujen yhteen saattaminen osoittautui oletettua haastavammaksi. Näiden ongelmien vuoksi alun perin suunnitellusta kahdeksasta haastateltavasta haastateltiin ainoastaan viittä – kolmea varhaiskasvattajaa sekä kahta peruskoulunopettajaa. Haastateltavat olivat myös monenlaisista erilaisista taustoista sekä toimivat toisistaan reilusti poikkeavissa ryhmissä, joten otanta oli joka tapauksessa monipuolinen. Alkuperäisiä suunnitelmia vähäisemmät haastattelut olivat kuitenkin erittäin onnistuneita, ja antoivat tutkijoille erittäin monipuolisen katsauksen tutkimuksen aiheeseen. Eettisestä näkökulmasta tutkimus oli onnistunut. Tutkimus ei sisällä mitään, mistä voisi tunnistaa, että mistä Vaasan kaupungin päiväkodista tai koulusta on kyse. Anonyymiyttä toivottiin myös haastateltavien toimesta, mikä toteutui täysin mutkitta.

Tutkimuksen suurimmaksi kompastuskiveksi osoittautui aikataulutus. Tutkimuslupien saaminen vei yllättävän paljon aikaa, jolloin tutkimus junnasi paikallaan, eikä päässyt etenemään suunnitelmien mukaan.

Eräs haastatteluissa pinnalle noussut teema oli teknologian ja sosiaalisen median lisääntyneen käytön myötä kiusaamisen siirtyminen internettiin. Eräs opettaja olikin jo joutunut selvittämään tapauksia, missä kiusaaminen on tapahtunut viestipalvelu Whatsappissa. Kiusaaminen on ollut, ja on edelleen, valtava ongelma, minkä kitkemiseen ei ole löydetty ratkaisua. Mikäli kiusaaminen siirtyy entistä

enemmän internettiin, voi siihen puuttumisesta tulla vielä haastavampaa kuin se nyt jo on. Tämä on huolestuttava ilmiö, sillä sosiaalinen media on vielä erittäin uusi keksintö. Vaikka se on jo vakiinnuttanut asemansa osana yhteiskuntaamme, on sen vaikutukset pidemmällä tähtäimellä vielä hämärän peitossa. Ihmisten välinen kommunikointi on ollut valtaisan muutoksen alla jo useita kertoja viimeisen parin vuosisadan aikana, mutta vasta nyt se vaikuttaa lasten elämään näin merkittävästi. Tämän vaikutus lasten kehitykseen on vielä täysin tutkimatta, eivätkä nämä vaikutukset tule täysin selviämään vielä pitkään aikaan. Tutkimukset aiheesta saavat luotettavia tuloksia vasta useiden sukupolvien päästä, kun pitkäaikaiset tutkimukset alkavat tuottaa tulosta.

Kiusaamisen ohella toinen haastatteluiden pohjalta herännyt kysymys on se, kuinka opettajat itse taitavat laitteiden käytön. Kaikissa haastatteluissa nousi esille huoli siitä, kuinka laitteiden hallitseminen on kiinni omasta aktiivisuudesta, eikä koulutuksia ole riittävästi tarjolla. Erityisesti päiväkotimaailmassa monet suhtautuvat varsin negatiivisesti laitteisiin ja niiden käyttöön. Tämän vuoksi tasoerot opettajien välillä voivat olla huomattavia. Se, että opettajat eivät itse hallitse laitteita ja suhtautuvat niihin nuivasti, herättää kysymyksen siitä, että saavatko kaikki lapset yhdenvertaista opetusta laitteiden käyttöön.

Eriarvoisuuden lisääntyminen on ollut polttava puheenaihe jo useiden vuosien ajan Suomessa. Tämän kehityksen kitkemiseksi olisikin erittäin tärkeää, että varhaiskasvatus- ja koulumaailma tarjoaa yhtenäiset mahdollisuudet kaikille lapsille. Herää kuitenkin kysymys siitä, että toteutuuko tämä, mikäli kaikkien varhaiskasvattajien ja opettajien tietotaito ei ole riittävä opettamaan asioita, mitkä on nostettu esille esiopetus- ja opetussuunnitelmissa. Toisaalta herää myös kysymys siitä, että onko se reilua ja yhdenvertaista kaikille varhaiskasvattajille ja opettajille, että osa heistä erikoistuu näiden laitteiden käyttöön, ja uhraa omaa vapaa-aikaansa, opettaakseen muita näiden asioiden tiimoilta. On ymmärrettävää, että kaupunkien ja kuntien talous ei välttämättä anna myöden tarjota koulutusta kaikille varhaiskasvattajille ja opettajille.

Tulevaisuudessa voisi tutkia esimerkiksi:

- Miten eri-ikäisten peruskoulun opettajien sekä varhaiskasvattajien teknologinen osaaminen poikkeaa toisistaan
- Miten koulukiusaaminen on siirtynyt itse koulusta internettiin sekä sosiaaliseen mediaan
- Miten heidän teknologia taitoja voisi parhaiten kehittää
- Miten opettajien suhtautumista teknologian käyttöön voitaisiin parantaa.
- Miten mediakasvatusta voitaisiin lisätä ja parannella tulevaisuudessa.

LÄHTEET

Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu. Hamina. Aka-tiimi.

Erola, A-M. 2012. Vähitellen kohti medialukutaitoa - Lastentarhanopettajien näkemyksiä mediakasvattajuudesta ja varhaiskasvatuksen mediakasvatuksesta. Pro gradu -tutkielma. Tampere. Tampereen yliopisto.

Ferster, B. 2014. Teaching Machines: Learning from the Intersection of Education and Technology. Baltimore. Johns Hopkins University Press.

Hannula, I. Tabletilaitteiden pedagoginen hyödyntäminen esiopetusryhmissä: lastentarhanopettajien kokemuksia tablettien käytöstä. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto.

Heinonen, J. 2012. Luotettavuus. Helsinki. Viitattu 17.1.2018. <https://kyvyt.fi/view/artefact.php?artefact=304009&view=72174>

Hiltunen, L. 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. Jyväskylä. Viitattu 17.1.2018. http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu - Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Gaudeamus Helsinki University Press.

Hsin, C.-T., Li, M.-C., & Tsai, C.-C. 2014. The Influence of Young Children's Use of Technology on Their Learning: A Review. Educational Technology & Society.

Huhtanen, E. 2016. Lasten mediamaailma pähkinänkuoressa. Mediakasvatusseuran julkaisu. Helsinki. Mediakasvatusseura. Viitattu 28.8.2018. <https://mediakasvatus.com/wp-content/uploads/2016/12/Lasten-mediamaailma-pahkinankuoressa.pdf>

Inkinen, T. 2005. Johdattava polku lasten tietoyhteiskuntaan. Helsinki. Oy Yliopistokustannus University Press Finland.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä - miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä. Jyväskylä ammattikorkeakoulu.

L 19.1.1973/36 Varhaiskasvatuslaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 1.12.2017. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

L 710/2011. Kuvaohjelmalaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 1.12.2017. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110710>

L 711/2011. Laki Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksesta Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 1.12.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110711>

Lemish, D. 2014. Children and Media: A Global Perspective. West Sussex. Wiley Blackwell.

Mediakompassi 2018. Media. Viitattu 29.1.2018. http://vintti.yle.fi/yle.fi/mediakompassi/mediakompassi/7-luokkalaiset/mediataju/median_viestiopas/media.htm

Merilampi, R-S. 2014. Mediakasvatuksen perusteet. Vantaa. BTJ Finland Oy.

MLL 2018. Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Viitattu 28.8.2018. <https://www.mll.fi/ammattilaisille/varhaiskasvattajille/mediakasvatus-varhaiskasvatuksessa/>

Monilukutaito 2018. Mitä on monilukutaito. Viitattu 28.8.2018. <http://www.monilukutaito.com/blog/14/mita-on-monilukutaito>

Opetushallitus. 2014. Esiopetussuunnitelman perusteet. Helsinki. Opetusministeriö.

Paajanen, J. Mediakasvatus luokkahuoneessa—opettajien kokemuksia mediakasvatuksesta. Pro gradu -tutkielma. Opettajankoulutuslaitos. Helsingin yliopisto.

Peda 2018. Esiopetuksen opetussuunnitelma - Monilukutaito. Laukaa. Viitattu 1.12.2017. <https://peda.net/laukaa/laukaaeops/2etjyt/2loe/monilukutaito>.

Peda 2018. Monilukutaito. Esiopetuksen opetussuunnitelmapohja. Viitattu 28.8.2018. <https://peda.net/sastamala/varhaiskasvatus/eo/2etjyt/2loe/monilukutaito>

Peda 2018. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt. Varhaiskasvatuksen suunnitelma. Viitattu 28.8.2018. <https://peda.net/opetussuunnitelma/vasu-2017-pohja/3/3vo>

Pekkala, L, Salomaa, S & Spisak, S. 2016. Monimuotoinen mediakasvatus. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. Viitattu 1.12.2017. http://www.mediataitokoulu.fi/monimuotoinen_mediakasvatus.pdf

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Aineisto- ja teorialähtöisyys. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere. Viitattu 1.12.2017. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Reliabiliteetti. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere. Viitattu 17.1.2018. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_2.html

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Teemahaastattelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere. Viitattu 1.12.2017. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html

Tutkimusetiikka. 2018. Itä-Suomen yliopisto. Viitattu 17.1.2018. <http://www.uef.fi/tutkimusetiikka>

Valkonen, S. 2017. Media varhaiskasvatuksessa – Tukea tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen. Helsinki. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Viitattu 28.8.2018.

https://dzmdrerwnq2zx.cloudfront.net/prod/2017/06/28154551/media_varhaiskasvatuksessa_nettiin.pdf

Liite 1

Haastattelukysymykset peruskoulun opettajille

Mitä teknologisia laitteita teillä on käytössänne?

Kuinka usein käytätte niitä?

Millä tavalla hyödynnätte teknologisia laitteita arjessanne?

Miten lapset mielestänne hallitsevat laitteet?

Miten medialukutaito näkyy koulussa?

Miten otatte huomioon median (esim. sosiaalinen media ja uutiset) ja teknologian työssänne?

Miten mediakasvatusta tuodaan esille koulussa?

Onko lapsilla käytössä omia teknologisia laitteita (esim. oma älypuhelin)?

Pitäisikö mediaa ja teknologiaa tuoda enemmän esille jo päiväkodissa?

Liite 2

Haastattelukysymykset lastentarhanopettajille

Mitä teknologisia laitteita teillä on käytössänne?

Kuinka usein käytätte niitä?

Millä tavalla hyödynnätte teknologisia laitteita arjessanne?

Miten lapset mielestänne hallitsevat laitteet?

Miten otatte huomioon median (esim. viihde ja uutiset) ja teknologian kasvatus-työssänne?

Onko yhteistyötä kotien ja varhaiskasvatushenkilöstön kanssa tieto- ja viestintäteknologian suhteen? (mainittu esiopetussuunnitelmassa)

Käytetäänkö päiväkodissa sopivissa määrin teknologisia laitteita?